

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Πίνδαρος, Έκτος Νεμεόνικος

*Παιδιά της γης: Κάτοικοι του ουρανού, της γης
και της θάλασσας*

Σωμαράκη Μάρω

3809

ΕΠΟΠΤΡΙΑ: Λουκία Αθανασάκη

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- Πρόλογος σελ. 4
- Έκτος Νεμεόνικοςσελ. 6
- Μετάφραση..... σελ. 10
- Η θεματική της ωδής..... σελ. 14
- Η λειτουργία του μύθου..... σελ. 19
- Η γενιά των Βασσίδων και οι αθλητικές
επιτυχίες..... σελ. 23
 - Προσωπογραφίασελ. 24
 - Οι αθλητικές επιτυχίες του οίκου των
Βασσίδων σελ. 27
 - Η τακτική του Πινδάρου να τιμά
αδέλφια σελ. 32
- Η Γη και η Θάλασσα στον Έκτο
Νεμεόνικο σελ. 38
 - Το στοιχείο της γης και της

- θάλασσας σελ. 38
- Η Γη και οι Βασσίδες σελ. 41
- Η δύναμη της φύσης και του έμφυτου
ταλέντου σελ. 43
- Ο Μελησίας ως δελφίνι σελ. 45
- Τα ποιητολογικά σχόλια στον Έκτο
Νεμεόνικο σελ. 50
 - Ο ποιητής και ο αθλητήςσελ. 59
 - Ο ποιητής και ο προπονητήςσελ. 61
 - Η δύναμη των αντιθέτωνσελ. 62
 - Το ποίημα ως καράβι σελ. 64
 - Το τέλος του ποιητικού ταξιδιού-
συμπεράσματα σελ. 67
 - Βιβλιογραφία σελ. 69

ΠΙΝΔΑΡΟΣ, ΕΚΤΟΣ ΝΕΜΕΟΝΙΚΟΣ

ΠΑΙΔΙΑ ΤΗΣ ΓΗΣ: ΚΑΤΟΙΚΟΙ ΤΟΥ ΟΥΡΑΝΟΥ, ΤΗΣ ΓΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΑΣ

Στόχος της εργασίας μου είναι η μελέτη του *Έκτου Νεμεόνικου* του Πινδάρου που συνετέθη για την νίκη του Αλκιμίδα στην πάλη το 463 π.Χ. Η ανάλυσή μου θα εστιαστεί στην λειτουργία των εικόνων της γης και της θάλασσας. Οι αντλημένες από την γη και την καλλιέργεια της γης μεταφορές έχουν εντοπιστεί και συζητηθεί ικανοποιητικά από τους μελετητές. Στόχος της παρούσας εργασίας, ωστόσο, είναι να επισημανθεί η σημασία των εικόνων που αντλούνται από την θάλασσα και διαδέχονται τις μεταφορές της γης. Συγκεκριμένα, από το πρώτο μισό του ποιήματος και μετά εισάγεται η αθλητική νίκη και ο πανηγυρισμός της μέσω θαλάσσιων εικόνων. Θα αναδείξω, λοιπόν, ότι στο δεύτερο μισό της ωδής εικόνες αντλημένες από την θάλασσα διαδέχονται αυτές που αντλούνται από την γη. Ιδιαίτερα θα μας απασχολήσει ο Μελησίας, ο οποίος στο τέλος της ωδής παρομοιάζεται με δελφίни. Πρόκειται για τον προπονητή του αθλητή Αλκιμίδα, δηλαδή του τιμώμενου προσώπου.

Πριν απ' όλα, θα παραθέσω μία μετάφραση της ωδής, στοιχείο απαραίτητο για την πλήρη κατανόησή της. Στην συνέχεια, θα προχωρήσω σε μία σύντομη παρουσίαση και ανάλυση του ποιήματος, ακολουθώντας την σειρά με την οποία παραθέτει τα γεγονότα ο Πίνδαρος. Θέμα το οποίο θα μας απασχολήσει, επίσης, είναι ο μύθος της ωδής, ο οποίος σχετίζεται άμεσα με το τιμώμενο πρόσωπο. Ο ποιητής δίνει ιδιαίτερη έμφαση από την αρχή της ωδής στο θέμα των γενεών, οι οποίες συνδέονται με συγκεκριμένο τρόπο, τον οποίο θα αναλύσουμε, και με τις εικόνες της γης. Θα προχωρήσω, λοιπόν, στην παρουσίαση της γενιάς των Βασιδών, της γενιάς του νικητή Αλκιμίδα δηλαδή, και των αθλητικών επιτυχιών τους. Έπειτα, θα παρουσιάσω και θα αναλύσω τον τρόπο με τον οποίο συνδέονται οι εικόνες της γης και οι εικόνες της θάλασσας. Επίσης, θα αναδείξω τα ποιητολογικά σχόλια που παραθέτει ο Πίνδαρος, τα οποία σχετίζονται άμεσα με την γη και την θάλασσα. Επιπλέον, θα προχωρήσω σε έναν συσχετισμό των προσώπων που συνέβαλαν για το επιτυχημένο

αποτέλεσμα της ωδής, δηλαδή του ποιητή, ο οποίος την συνέθεσε, του αθλητή, προς τιμήν του οποίου γράφτηκε και του προπονητή, ο οποίος συνέβαλε σημαντικά στην αθλητική επιτυχία του Αλκιμίδα. Οι εικόνες της γης και της θάλασσας σε συνδυασμό με τα θέματα των γενεών θα συσχετιστούν στο τέλος για να δώσουν την τελική εικόνα της ωδής.

Νεμεόνικος 6^{ος}

Ἐν ἀνδρῶν, ἐν θεῶν γένος· ἐκ μιᾶς δὲ πνέομεν ματρὸς ἀμφότεροι· διείργει δὲ πᾶσα κεκριμένα δύναμις, ὡς τὸ μὲν οὐδέν, ὁ δὲ χάλκεος ἀσφαλὲς αἰὲν ἔδος μένει οὐρανός. ἀλλὰ τι προσφέρομεν ἔμπαν ἢ μέγαν νόον ἦτοι φύσιν ἀθανάτοις, καίπερ ἔφαμερίαν οὐκ εἰδότες οὐδὲ μετὰ νύκτας ἄμμε πότμος	3 5 6b
ἄντιν' ἔγραψε δραμεῖν ποτὶ στάθμαν. τεκμαίρει [δὲ] καὶ νυν Ἀλκιμίδας τὸ συγγενὲς ἰδεῖν ἄγχι καρποφόροις ἀρούραισιν, αἴτ' ἀμειβόμεναι τόκα μὲν ὦν βίον ἀνδράσιν ἐπ- ηετανὸν ἐκ πεδίων ἔδοσαν, τόκα δ' αὐτ' ἀναπαυσάμεναι σθένος ἔμαρψαν. ἦλθέ τοι Νεμέας ἐξ ἐρατῶν ἀέθλων παῖς ἐναγώνιος, ὃς ταύ- ταν μεθέπων Διόθεν αἴσαν νῦν [τε] πέφανται οὐκ ἄμμορος ἀμφὶ πάλα κυναγέτας,	7 10 13 13b 14
ἶχνεσιν ἐν Πραξιδάμαντος ἐὸν πόδα νέμων πατροπάτορος ὀμαιμίους. κεῖνος γὰρ Ὀλυμπιόνικος ἐὼν Αἰακίδαις ἔρνεα πρῶτος <ἐννεικεν> ἀπ' Ἀλφειοῦ, καὶ πεντάκις Ἴσθμοῖ στεφανωσάμενος,	15

Νεμέα δὲ τρεῖς, ἔπαυσε λάθαν υ υς	20
Σαοκλείδα', ὄς ὑπέρτατος	
Ἀγησιμάχοι' ὑέων γένετο.	
ἐπεὶ οἱ τρεῖς ἀεθλοφόροι πρὸς ἄκρον ἀρετᾶς	
ἦλθον, οἳ τε πόνων ἐγεύσαντο. σὺν θεοῦ δὲ τύχα	
ἕτερον οὐ τινα οἶκον ἀπε-	
φάνατο πυγμαχία <u>≤πλεόνων≥</u>	25
ταμίαν στεφάνων μυχῶ Ἑλλάδος ἀπάσας. ἔλπομαι	
μέγα εἰπὼν σκοποῦ ἄντα τυχεῖν	
ὥτ' ἀπὸ τόξου ἰεῖς· εὖ-	
θον' ἐπὶ τοῦτον, ἄγε, Μοῖσα,	28
οὔρον ἐπέων	28b
εὐκλέα· παροιχομένων γὰρ ἀνέρων,	29
ἄοιδαὶ καὶ λόγοι τὰ καλὰ σφιν ἔργ' ἐκόμισαν·	30
Βασσίδαισιν ἅ τ' οὐ σπανίζει, παλαίφατος γενεά,	
ἴδια ναυστολέοντες ἐπι-	
κώμια, Πιερίδων ἀρόταις	32
δυνατοὶ παρέχειν πολὺν ὕμνον ἀγερώχων ἐργμάτων	
ἔνεκεν. καὶ γὰρ ἐν ἀγαθέα	
χεῖρας ἱμάντι δεθεῖς Πυθῶνι κράτησεν ἀπὸ ταύτας	35
αἶμα πάτρας	35b
χρυσалаκάτου ποτὲ Καλλίας ἀδῶν	36
ἔρνεσι Λατοῦς, παρὰ Κασταλίαν τε Χαρίτων	
ἔσπεριος ὀμάδῳ φλέγεν·	
πόντου τε γέφυρ' ἀκάμαντος ἐν ἀμφικτιόνων	
ταυροφόνῳ τριετηρίδι Κρεοντίδαν	40

τίμασε Ποσειδάνιον ἄν τέμενος·
βοτάνα τέ νίν ποθ' ἄ λέοντος
νικάσαντ' ἤρεφε δασκίοις
Φλειοῦντος ὑπ' ὠγγίοις ὄρεσιν.

πλατεῖαι πάντοθεν λογίοισιν ἐντὶ πρόσοδοι	45
ναῶσον εὐκλέα τάνδε κοσμεῖν· ἐπεὶ σφιν Αἰακίδαί	
ἔπορον ἔξοχον αἴσαν ἄρε-	
τὰς ἀποδεικνύμενοι μεγάλας,	47
πέταται δ' ἐπί τε χθόνα καὶ διὰ θαλάσσας τηλόθεν	
ὄνυμ' αὐτῶν· καὶ ἐς Αἰθίοπας	
Μέμνονος οὐκ [ἄν] ἀπονοστή-	50
σαντος ἔπαλτο· βαρὺ δέ σφιν	50
νεῖκος Ἀχιλεὺς	50b
ἔμπεσε χαμαὶ καταβαίς ἀφ' ἀρμάτων,	51
φαεννᾶς υἱὸν εὖτ' ἐνάριξεν Ἄοος ἀκμᾶ	
ἔγχεος ζακότοιο. καὶ ταῦτα μὲν παλαιότεροι	
ὁδὸν ἀμαξιτὸν εὖρον· ἔπο-	
μαι δὲ καὶ αὐτὸς ἔχων μελέταν·	54
τὸ δὲ πὰρ ποδὶ ναὸς ἐλισσόμενον αἰεὶ κυμάτων	55
λέγεται παντὶ μάλιστα δονεῖν	
θυμόν. ἐκόντι δ' ἐγὼ νώ-	
τω μεθέπων δίδυμον ἄχθος	57
ἄγγελος ἔβαν,	57b
πέμπτον ἐπὶ εἴκοσι τοῦτο γαρύων	58
εὖχος ἀγώνων ἄπο, τοὺς ἐνέποισιν ἱερούς	
Ἀλκίμιδα, σέ γ' ἐπαρκέσαι	60

κλειτᾶ γενεᾶ—δύο μὲν Κρονίου παρ τεμένει,
παῖ, σέ τ' ἐνόσφισε καὶ Πολυτιμίδα
κλᾶρος προπετῆς ἄνθε' Ὀλυμπιάδος—,
δελφῖνι καὶ τάχος δι' ἄλμας
ἴσον $\leq\kappa'\geq$ εἶποιμι Μελησίαν
χειρῶν τε καὶ ἰσχύος ἀνίοχον.¹

65

¹ Το κείμενο, ὅπως και κάθε ἀπόσπασμα που παρατίθεται στην παρούσα εργασία, προέρχεται ἀπὸ την ἔκδοση του Maehler, 1975

Μετάφραση

Το ένα είναι το γένος των ανθρώπων, το άλλο των θεών ·
και οι δύο παίρνουμε πνοή από την ίδια μητέρα ·
όμως, μας διαχωρίζει η παντελώς αλλιώτικη δύναμη, καθώς το μεν
(γένος των ανθρώπων) δεν είναι τίποτα,
ενώ ο χάλκινος ουρανός παραμένει πάντα ασφαλής κατοικία. 3
Αλλά, βέβαια, μοιάζουμε σε κάτι στους αθανάτους, έστω και λίγο ·
έχουμε κι εμείς το πνεύμα και την έμφυτη ορμή, 5
αν και δεν γνωρίζουμε μέρα ή νύχτα
προς ποια πορεία 6b

έγραψε η μοίρα να τρέξουμε. 7
Και τώρα ο Αλκιμίδας αποδεικνύει ότι είναι το γένος (του)
όπως τα γόνιμα χωράφια, τα οποία, αλλάζοντας,
κάποτε δίνουν στους ανθρώπους
άφθονους καρπούς ζωής 10
και κάποτε πάλι ξεκουράζονται και μαζεύουν την δύναμή τους. Επέστρεψε,
λοιπόν, από τους αγαπητούς άθλους της Νεμέας
ο νέος αθλητής, ο οποίος
ακολούθησε την θεόσταλτη μοίρα 13
και γύρισε τώρα από την μάχη τυχερός κυνηγός, 14

ακολουθώντας τα ίχνη του παππού του Πραξιδάμαντα που είναι συγγενής του εξ αίματος.	15
Διότι εκείνος είναι Ολυμπιονίκης και πρώτος έφερε βλαστάρια στην γενιά του Αιακού από τον Αλφειό και, πέντε φορές στεφανωμένος στα Ίσθμια, τρεις στα Νέμεα, έσβησε την αφάνεια του Σωκλείδη, ο οποίος έγινε ο πρώτος από τους γιους του Αγησιμάχου.	20
Διότι έφτασαν στην υπέρτατη αρετή οι τρεις νικητές οι οποίοι γεύτηκαν, βέβαια, βάσανα. Και με την εύνοια του θεού δεν έχει αναδειχθεί κάποιος άλλος οίκος σε ολόκληρη την Ελλάδα που να έχει συγκεντρώσει περισσότερα στεφάνια. Ελπίζω ότι ξεστόμισα μεγάλο λόγο και πέτυχα στόχο απέναντι σαν να έριχνα με τόξο · κατεύθυνε, Μούσα, τον άνεμο των επών · καθώς οι άνθρωποι χάνονται, τα τραγούδια και οι ιστορίες διασώζουν τα λαμπρά τους έργα · και δεν λείπουν εκείνα (τα έργα) των Βασιίδων, γενιά φημισμένη από παλιά, που μεταφέρει μαζί της δικούς της επαίνους και μπορεί και δίνει στους θεράποντες των Πιερίδων πολυάριθμους ύμνους εμπνευσμένους από τα μεγαλόπρεπα έργα της.	25 28 28b 29 30 32

Γιατί κάποτε ο Καλλίας, αίμα από την ίδια γενιά, 35
 έδεσε τα χέρια του με σχοινί και νίκησε στην ιερή Πυθώνα, τέρποντας 36
 τα βλαστάρια της Λητούς της χρυσοπλόκαμης
 και φλεγόταν κατά το βράδυ
 στην Κασταλία από το τραγούδι των Χαρίτων ·
 και η γέφυρα του ακούραστου πόντου,
 στην γιορτή την οποία κάνουν κάθε τρία χρόνια οι κάτοικοι που θυσιάζουν
 ταύρους, τίμησε τον Κρεοντίδα 40
 στο ιερό του Ποσειδώνα ·
 και το βοτάνι του λιονταριού
 όταν νίκησε τον κάλυψε με στεφάνι
 κάτω από τα σκοτεινά αρχέγονα βουνά του Φλειούντα.

Από όλες τις πλευρές πλατείς είναι οι δρόμοι για τους λόγιους 45
 για να κοσμήσουν αυτό το ξακουστό νησί · γιατί οι Αιακίδες
 επέδειξαν έξοχα προτερήματα
 και χάρισαν σ' αυτούς λαμπρή τύχη,
 καθώς το όνομά τους 47
 διαδίδεται με φήμη φτερωτή στην γη και απόμακρα στην θάλασσα ·
 και στους Αιθίοπες
 τινάχτηκε όταν δεν επέστρεψε 50
 στην πατρίδα του ο Μέμνων ·
 βαριά μάχη έπεσε πάνω του όταν ο Αχιλλέας

κατέβηκε στην γη από τα άρματα (του)	51
και με την αιχμή του οργισμένου κονταριού σκότωσε τον γιο της φωτεινής αυγής. Αυτό το μονοπάτι το βρήκαν οι παλαιότεροι ἄκολουθώ και ο ίδιος αλλά με προσοχή ·	54
αλλά, από όλα τα κύματα, αυτό που κυλά μπροστά στο καράβι λένε πως συγκινεί την καρδιά πάντα πολύ περισσότερο.	55
Εγώ λοιπόν μεταφέρω διπλό φορτίο σε πρόθυμους ώμους	57
και ήρθα ως μαντατοφόρος	57b
για να τραγουδήσω τούτη την εικοστή πέμπτη	58
νίκη από τους αγώνες τους ιερούς, όπως λένε ἄ ο Αλκιμίδας την κέρδισε	60
για την ξακουστή γενιά ἄ ο αιφνίδιος κλήρος, γιε, στον ιερό χώρο του Κρόνου στέρησε από σένα και τον Πολυτιμίδα δύο στεφάνια της Ολυμπίας – θα παρομοίαζα με δελφίνι στην θάλασσα εξαιτίας της ταχύτητάς του τον Μελησία,	65
ηγίοχο των χεριών και της δύναμης.	

Η ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΤΗΣ ΩΔΗΣ

Η ακριβής χρονολόγηση της ωδής μάς είναι άγνωστη. Υποθέσεις έχουν οδηγήσει τους μελετητές να τοποθετήσουν χρονολογικά την ωδή πριν το 465 π.Χ.² Εντάσσεται στις Αιγινιτικές ωδές του Πινδάρου, από τις οποίες, όμως, διαφέρει καθώς είναι αφιερωμένη, όχι σε έναν νικητή, αλλά σε πέντε γενιές της οικογένειας των Βασιίδων. Η αφορμή, σαφώς, για να γραφτεί η ωδή είναι η νίκη ενός αθλητή από την γενιά των Βασιίδων, του Αλκιμίδα. Όμως, στόχος είναι να υμνήσει συνολικά πέντε γενιές της οικογένειας υμνώντας την νέα νίκη αλλά και αυτές του παρελθόντος.

Ο Πίνδαρος, λοιπόν, ξεκινάει την ωδή του αναφερόμενος στην γενιά των θεών και των ανθρώπων, οι οποίες προέρχονται από μία κοινή Μητέρα, την Γη³. Ήδη από την αρχή του ποιήματος δίνεται έμφαση στο θέμα των γενεών, με το οποίο θα ασχοληθεί εκτενώς ο ομιλητής στην συνέχεια. Προβαίνει, λοιπόν, σε μία σύγκριση των δύο γενεών αναφέροντας ως κοινό στοιχείο θεών και ανθρώπων, εκτός από την προέλευση, νόον και φύσιν (στίχος 5). Οι θεοί αποτελούν τα «ευνοημένα» παιδιά της Γης που έχουν μία σίγουρη κατοικία, ενώ οι άνθρωποι περιφέρονται σε μέρος αβέβαιο⁴. Επιπλέον, όπως τονίζει ο Πίνδαρος, οι άνθρωποι αγνοούν μέρα και νύχτα το μονοπάτι που έχει ορίσει η μοίρα γι' αυτούς (στίχοι 6-7). Η εναλλαγή ημέρας και νύχτας συμβολίζει την εφήμερη φύση του ανθρώπου και τονίζει την αντίθεσή τους με τους θεούς⁵. Η πρώτη στροφή της ωδής κινείται στον χώρο του «μεταφυσικού», στοιχείο το οποίο εξαφανίζεται με την αναφορά του ονόματος του Αλκιμίδα, του Νεμεονίκη ο οποίος υπήρξε η αφορμή σύνθεσης της ωδής.

Ο τρόπος με τον οποίον ο Πίνδαρος ξεκινάει τον *Έκτο Νεμεόνικο* είναι τυπικός και συναντάται και σε άλλες ωδές του ποιητή⁶. Αρχίζει με στοιχεία που αφορούν συνολικά θεούς και ανθρώπους · και οι δύο γενιές προέρχονται από μία κοινή Μητέρα, την Γη. Έπειτα, αναφέρεται σε ένα συγκεκριμένο άτομο, τον Αλκιμίδα, ο οποίος επιβεβαιώνει τα όσα είπε

² Βλ Gerber,1999, σελ 34-36

³ Ο ρόλος της Γαίας ως μητέρας των θεών περιγράφεται στον Ησίοδο, *Θεογονία*, 106

⁴ Bury,1980, σελ 99

⁵ Race, 1997, σελ. 15

⁶ Gerber, 1999, σελ. 42

Το ίδιο μοτίβο χρησιμοποιεί ο Πίνδαρος και στον *Έβδομο Νεμεόνικο*.

Βλ. Gerber, 1999, σελ 42

πριν σε γενικότερο πλαίσιο. Χρησιμοποιώντας, δηλαδή, ένα συγκεκριμένο παράδειγμα, επικυρώνει την αλήθεια των λεγομένων του.

Από το γενικό (άνθρωποι), λοιπόν, περνάει στο ειδικό (Αλκιμίδα), γεγονός το οποίο σηματοδοτείται με το επίρρημα *τοι* (στίχος 11)⁷. Οι μεταφορές που αντλούνται από τις εικόνες της γης χρησιμοποιούνται και στην αναφορά στην γενιά του Αλκιμίδα⁸. Αξίζει στο σημείο αυτό να αναφέρουμε ότι αποτελεί χαρακτηριστικό στοιχείο της ποιητικής του Πινδάρου η συχνή χρήση μεταφορών. Στο έργο του υπάρχουν εκατοντάδες μεταφορικές εκφράσεις. Για παράδειγμα, στον *Πρώτο Ισθμιόνικο* περιγράφει τον νικητή ως κάποιον που έχει ανυψωθεί με τα λαμπρά φτερά των μελωδικών Πιερίδων (*Ισθμ. 1. 64-65*). Στην συγκεκριμένη μεταφορική έκφραση συναντάμε τα στοιχεία του ύψους, του φωτός και της μελωδίας, από τα οποία ο Πίνδαρος διαρκώς αντλεί μεταφορές προκειμένου να τονίσει την χαρά και τον εορτασμό μιας αθλητικής επιτυχίας, ενώ αντίθετα εικόνες σκότους και σιωπής χρησιμοποιούνται για την περιγραφή της απογοήτευσης από μία αθλητική αποτυχία. Προκειμένου να περιγράψει την ποιητική του τέχνη αντλεί εικόνες από την γεωργία, την ιστιοπλοΐα, την αρματοδρομία, την τοξοβολία, την πάλη, την γλυπτική⁹. Η Steiner αναφέρει χαρακτηριστικά ότι η μεταφορά δεν είναι απλώς ένα αγαπητό στον Πίνδαρο σχήμα λόγου, αλλά αποτελεί την βάση της ποιητικής του ματιάς, καθώς οι επινίκιες ωδές στο σύνολό τους είναι μεταφορικές και απέχουν από την απλή αφηγηματική περιγραφή του συγκεκριμένου και χρονικά περιορισμένου αθλητικού γεγονότος. Αντιθέτως, οι αθλητικές επιτυχίες παρουσιάζονται με μία μορφή μυθική η οποία είναι και ιδανική. Το αποτέλεσμα αυτό επιτυγχάνεται ασφαλώς με την χρήση μεταφορών¹⁰.

Επιστρέφοντας, λοιπόν, στον *Έκτο Νεμεόνικο*, στην πρώτη αντιστροφή της ωδής η γενιά του Αλκιμίδα παρομοιάζεται με την Γη, με τα χωράφια, τα οποία άλλοτε δίνουν καρπούς στους ανθρώπους, άλλοτε πάλι ξεκουράζονται και ανακτούν δυνάμεις για την επόμενη παραγωγή

⁷ Την ίδια ακριβώς τακτική ακολουθεί ο Πίνδαρος και στον *Εβδομο Ισθμιόνικο*, στίχοι 44 κε. Μετά την γενική δήλωση ότι ο άνθρωπος δεν μπορεί να φτάσει τους θεούς, δίνει συγκεκριμένα το παράδειγμα του Πήγασου, ο οποίος έριξε τον Βελερεφόντη όταν επιχείρησε να κάνει κάτι τέτοιο.

⁸ Bury, 1890, σελ 99

⁹ Race, 1997, σελ. 27. Για περισσότερα παραδείγματα και ανάλυση βλ. Steiner, 1996.

¹⁰ Steiner, 1986, σελ. 35

τους. Επιστρέφει, λοιπόν, νικητής από τους άθλους της Νεμέας μεθέπων Διόθεν αἶσαν. Ο Δίας είναι ο θεός που συχνά παρουσιάζεται να κρατά την ζυγαριά και να ορίζει την μοίρα των θνητών¹¹. Η μοίρα της οικογένειας του Αλκιμίδα είναι να πετύχει αθλητική νίκη σε γενιές εναλλασσόμενες, όπως θα δούμε παρακάτω.

Ο Αλκιμίδας, όπως μας πληροφορεί η πρώτη επωδός, ακολουθεί τα ίχνη του παππού του Πραξιδάμαντα, ο οποίος υπήρξε ο πρώτος Ολυμπιονίκης της γενιάς των Βασιίδων¹². Νίκησε πέντε φορές στα Ίσθμια και τρεις φορές στα Νέμεα. Ο Πραξιδάμας αποκατέστησε, όπως υπονοεί ο Πίνδαρος, «λύτρωσε» την οικογένεια από την αφάνεια στην οποία είχε περιέλθει εξαιτίας του πατέρα του, Σωκλείδη, που δεν στέφθηκε νικητής.

Η δεύτερη τριάδα ξεκινάει επιστρέφοντας στον οίκο του προπάππου του Αλκιμίδα, του Σωκλείδη, τονίζοντας το γεγονός ότι δεν έχει αναδειχθεί άλλος οίκος στην Ελλάδα που να έχει κερδίσει τόσα στεφάνια όσα η γενιά των Βασιίδων. Στην συνέχεια, οι τραγουδιστές εκφράζουν την ελπίδα ότι τα λόγια τους πέτυχαν τον σκοπό τους. Κάνουν, μάλιστα, έκκληση στην Μούσα να φέρει οὔρον ἐπέων εὐκλέα (στίχος 28b).

Ο Πίνδαρος συνεχίζει λέγοντας ότι μπορεί οι άνθρωποι να χάνονται, αλλά τα λαμπρά τους έργα διασώζονται χάρη στα τραγούδια και τις ιστορίες (παροιχομένων γὰρ ἀνέρων, αἰοδαὶ καὶ λόγοι τὰ καλά σφιν ἔργ' ἐκόμισαν, στίχοι 29-30)¹³. Στους ανθρώπους αυτούς, των οποίων τα έργα εμπνέουν τους ποιητές λόγω του μεγαλείου τους, εντάσσει και τους Βασιίδες. Τονίζει στην συνέχεια ότι προσφέρουν στους θεράποντες των Μουσών, δηλαδή στους ποιητές, πολυάριθμους ύμνους εμπνευσμένους από τα μεγαλόπρεπα έργα τους (στίχοι 32-34). Καταλαβαίνουμε, λοιπόν, ότι αποδίδει μέγιστη τιμή στην οικογένεια των Βασιίδων εντάσσοντάς την σε αυτούς που αποτελούν εμπνευση για τους ποιητές.

¹¹ Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το ζύγισμα της μοίρας του Σαρπηδόνα από τον πατέρα του Δία (Ιλιάδα Π 431-454)

¹² Bury, 1890, σελ 159

¹³ Η δήλωση αυτή αποτελεί σημαντικό μέρος του εγκωμιαστικού «ρεπερτορίου» του Πινδάρου. Πρβ. Πυθιόνικος 1.92-94, 3.112-115, Ολυμπιόνικος 11. 4-6, Νεμεόνικος 4.1-8, 7.11-13.

Στην δεύτερη αντιστροφή της ωδής ο ομιλητής περνάει στον Καλλία, ο οποίος αδιαμφισβήτητα ανήκει την γενιά των Βασσίδων (*αἶμα πάτρας*, στίχος 35) και κέρδισε την νίκη στους Δελφούς. Τα χέρια του, όπως αναφέρει χαρακτηριστικά, ήταν δεμένα με σχοινιά, γεγονός που συμβολίζει την απειλή του πόνου¹⁴, τον οποίο όμως κατάφερε να ξεπεράσει και να νικήσει¹⁵. Το ίδιο βράδυ, μάλιστα, γιορτάζοντας την νίκη του *παρὰ Κασταλίαν τε Χαρίτων ἐσπέριος ὁμάδω φλέγεν* (στίχοι 37-38).

Η δεύτερη επωδός μας δίνει πληροφορίες για έναν άλλο νικητή της γενιάς των Βασσίδων, τον Κρεοντίδα, ο οποίος στέφθηκε νικητής στον Ισθμό και στην Νεμέα. Οφείλουμε να παρατηρήσουμε ότι δίνεται έμφαση στην στιγμή της «στέψης» του με έναν τρόπο ιδιαίτερα γλαφυρό (στ. 39-44). Ο Πίνδαρος εδώ προκρίνει να αναφερθεί σε μία θαλάσσια εικόνα λέγοντας ότι για την νίκη του τον τίμησε ο ίδιος ο Ισθμός προοικονομώντας έτσι τις θαλάσσιες μεταφορές (*πόντου τε γέφυρ' ἀκάμαντος ... Κρεοντίδαν τίμασε*, στίχοι 39, 40).

Στην τρίτη στροφή έχουμε μετάβαση από το *hic et nunc* στο μυθολογικό επεισόδιο με την αναφορά στον στίχο 48 στην φτερωτή μνήμη των Αιακιδών, η οποία έφτασε ως τους Αιθίοπες. Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι χρησιμοποιείται ένα μέρος ιδιαίτερα απομακρυσμένο στο οποίο έφτασε η φήμη. Με τον τρόπο αυτόν ο ποιητής τονίζει την αξία του ονόματος των Αιακιδών¹⁶. Άλλωστε πρόκειται για μία Αιγινήτικη ωδή και η Αίγινα πρέπει να ακούσει κάτι από τον ένδοξο μύθο των Αιακιδών¹⁷. Αναφερόμενος, όμως, στους Αιθίοπες μας οδηγεί ομαλά στον ήρωα που θα αναφέρει παρακάτω, τον Μέμνονα.

Ο ιδανικός νικητής του μύθου των Αιακιδών είναι ο Αχιλλέας, ο οποίος κατέβηκε από το άρμα του και σκότωσε τον Μέμνονα. Ο Πίνδαρος κινείται από το γενικό, τους Αιακίδες, στο ειδικό, στον Αχιλλέα, όπως είχε κάνει και στον στίχο 31, όπου από τους Βασσίδες πέρασε συγκεκριμένα στον Καλλία και τον Κρεοντίδα¹⁸. Την ίδια τακτική, βέβαια, είχε

¹⁴ Burnett, 2005, σελ 161

¹⁵ Όπως αναφέρει ο Poliakoff, οι Έλληνες χρησιμοποιούσαν λεπτά δερμάτινα σχοινιά στους περισσότερους αγώνες πυγμαχίας μέχρι τον 4^ο αι. π.Χ. Poliakoff, 1987, σελ. 68-80.

¹⁶ Gerber, 1999, σελ 75

¹⁷ Burnett, 2005, σελ 162

¹⁸ Hamilton, 1974, σελ 59

ακολουθήσει και στην αρχή της ωδής, όπου από το ανθρώπινο γένος γενικώς περνάει ειδικά στην περίπτωση του Αλκιμίδα.

Ο Πίνδαρος επιστρέφει στο *hic et nunc*. Το βάρος που κουβαλάει είναι διπλό (*δίδυμον ἄχθος*, στίχος 56), δήλωση η οποία θα δούμε στην συνέχεια τι μπορεί να σημαίνει. Με μία ναυτική μεταφορά, δηλώνει πως *τὸ δὲ πᾶρ' ποδὶ ναὸς ἐλισσόμενον αἰεὶ κυμάτων λέγεται παντὶ μάλιστα δονεῖν θυμόν* (στίχοι 55-57). Πρόκειται για ποιητολογικά σχόλια τα οποία θα εξετάσουμε εκτενώς σε επόμενο κεφάλαιο.

Στην τρίτη και τελευταία επωδὸ ο Πίνδαρος δηλώνει την υπερηφάνεια του για το γεγονός ότι τραγουδάει την εικοστή τέταρτη νίκη της γενιάς των Βασσίδων, δηλαδή την νίκη του Αλκιμίδα. Το όνομα του νικητῆ αναφέρθηκε επίσης στον στίχο 8 · ο Πίνδαρος, ακολουθεῖ συχνά την τακτική αυτήν, να αναφέρει δηλαδή τον νικητῆ στην αρχή και στο τέλος της ωδής¹⁹. Ἐτσι, εστιάζει ακριβῶς στο στοιχείο που επιθυμεί, στον ἔπαινο του Αλκιμίδα.

Ο Πίνδαρος κλείνει την ωδὴ αναφέροντας πως ο Αλκιμίδας και ο Πολυτιμίδας, ἴσως ἀδερφός του Αλκιμίδα, στερήθηκαν στεφάνια της Ολυμπίας. Τα τελευταία λόγια του ομιλητῆ αφορούν τον προπονητῆ Μελησία, ο οποίος παρομοιάζεται με δελφίνι.

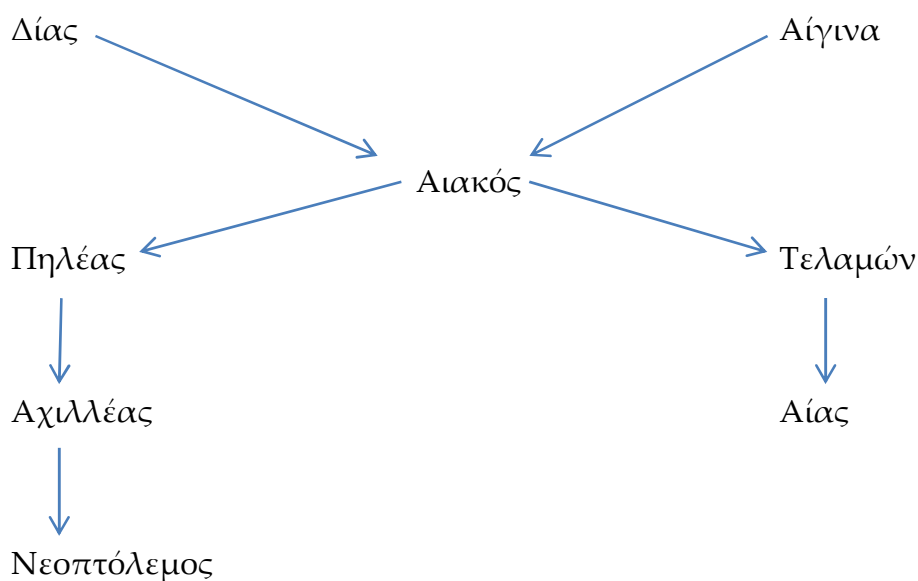
¹⁹ Gerber, 1999, σελ 84

Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΜΥΘΟΥ

Ο φόνος του Μέμνονα, γιου της Ηώς και του Τιθωνού, αποτελεί σημαντικό μέρος της *Αιθιοπίδος*, ενός από τα ποιήματα του Επικού Κύκλου. Ο μύθος εδώ, βέβαια, είναι ιδιαίτερα σύντομος²⁰.

Το μυθολογικό στοιχείο της ωδής καλύπτει μόλις έξι στίχους (στίχοι 45-51), συγκεκριμένα την τρίτη στροφή του ποιήματος. Παρ' όλα αυτά, η σημασία του είναι μεγάλη τόσο για την ενότητα της ωδής όσο και για την ερμηνεία της.

Κατ' αρχάς, εφόσον ο Έκτος Νεμεόνικος ανήκει στις Αιγινιτικές ωδές του Πινδάρου μπορούμε να υποθέσουμε ότι η αναφορά στον μύθο των Αικιδών αποτελούσε επιθυμία του κοινού. Η Αίγινα ήταν πολύ περήφανη για τους αυτόχθονες ήρωές της, «τα τέκνα του Αιακού». Αξίζει στο σημείο αυτό να παρουσιάσουμε το γενεαλογικό δέντρο του Αιακού:

Ο Πίνδαρος, λοιπόν, εντάσσει με τρόπο αριστοτεχνικό έναν αιγινιτικό μύθο στο ποίημά του. Σκόπιμη για την πλήρη κατανόηση της ωδής, όμως, θεωρείται η παρουσίαση του συγκεκριμένου μυθολογικού επεισοδίου²¹. Ο Μέμνων βασίλευε στην Αιθιοπία και στον Τρωικό πόλεμο

²⁰ Μύθος σχετικός με τον Μέμνονα υπάρχει και στον Έκτο Πυθιόνικο
Βλ. Αθανασάκη, 2009, σελ 126-164

²¹ Τα κατορθώματα του Μέμνονα στον τρωικό πόλεμο περιγράφονται στην *Μικρή Ιλιάδα* και στο επικό ποίημα *Αιθιοπίς*.

προσέτρεξε αρωγός στον θείο του Πρίαμο. Η πρώτη μονομαχία του Μέμνονα ήταν με τον Αίαντα, στην οποία δεν υπήρξε νικητής. Έπειτα, στο πεδίο της μάχης βρέθηκε αντιμέτωπος και σκότωσε τον Αντίλοχο, ο οποίος είχε τρέξει να βοηθήσει τον πατέρα του Νέστορα. Τότε ο Αχιλλέας, στενός φίλος του Αντιλόχου, όρμησε εναντίον του Μέμνονα. Η Ηώς, η μητέρα του Μέμνονα, αλλά και η Θέτις, η μητέρα του Αχιλλέα, φοβήθηκαν για την μοίρα των παιδιών τους και παρακάλεσαν τον Δία να επέμβει. Ο Δίας ζύγισε τις μοίρες των δύο μαχητών και η μοίρα του Μέμνονα βάρυνε περισσότερο στον ζυγό²². Μετά από αυτό, ο Αχιλλέας σκότωσε τον Μέμνονα²³.

Το επεισόδιο της θανάτωσης του Μέμνονα από τον Αχιλλέα, λοιπόν, αναφέρει ο Πίνδαρος στον *Έκτο Νεμεόνικο*²⁴. Ο Πίνδαρος επιλέγει το δίδυμο Αχιλλέας – Μέμνονας καθώς η θανάτωση του Μέμνονα αποτελεί κορυφαία πολεμική πράξη και παράδειγμα ενδεικτικό των σπουδαίων κατορθωμάτων των Αιακιδών. Ο Αχιλλέας κατέβηκε από το άρμα του και θανάτωσε τον γιο της φωτεινής Αυγής με την αιχμή του οργισμένου κονταριού του. Ο Πίνδαρος αποδίδει στην αιχμή του κονταριού τα συναισθήματα του κατόχου του Αχιλλέα, καθώς την χαρακτηρίζει «οργισμένη». Με τον τρόπο αυτόν τονίζεται ακόμη περισσότερο το μένος του ήρωα. Στους στίχους 52-53, λοιπόν, έχουμε τις λεπτομέρειες του θανάτου του Μέμνονα. Έτσι κλείνει το σύντομο μυθολογικό επεισόδιο.

Πριν αναλύσουμε την λειτουργία του συγκεκριμένου επεισοδίου και την ένταξή του στο γενικότερο πλαίσιο της ωδής, αξίζει να αναφέρουμε έναν παραλληλισμό. Κατά την άποψή μου, και μελετώντας τον μύθο που προαναφέρθηκε, υπάρχουν κάποιες ομοιότητες ανάμεσα στα μυθολογικά επεισόδια που σχετίζονται με τον Αχιλλέα και στα

²² Όπως αναφέρει η Αθανασάκη, σημαντικό για την κατανόηση των επιλογών του Πινδάρου σε ό,τι αφορά το συγκεκριμένο μυθολογικό επεισόδιο, κυρίως στον *Έκτο Πυθιόνικο*, είναι το εικαστικό δίπτυχο της ανατολικής ζωφόρου του θησαυρού των Σιφνίων. Στο κέντρο απεικονίζεται η αναμέτρηση του Αχιλλέα και του Μέμνονα πάνω από το σώμα του Αντιλόχου.

Βλ. Αθανασάκη, 2009, σελ 132-145

²³ *Ιλιάδα*, Π

Υπάρχει παράδοση σύμφωνα με την οποία η Ηώς ικέτευσε τον Δία να χαρίσει αθανασία στον γιο της Μέμνονα και τελικά κατάφερε να τον πείσει

Currie, 2005, σελ 53

²⁴ Πρβ *Νεμεόνικος* 3.62-63, όπου ο Πίνδαρος εισάγει το θέμα του θανάτου του Μέμνονα, γεγονός του οποίου τον εμπόδισε από το να επιστρέψει στην πατρίδα του.

επεισόδια που σχετίζονται με την γενιά των Βασιίδων αλλά και γενικότερα με τον Έκτο Νεμεόνικο. Κατ' αρχάς, κατά την διάρκεια της μάχης του Μέμνονα με τον Αχιλλέα οι δύο μητέρες, η Ηώς και η Θέτιδα, ικετεύουν τον Δία να επέμβει. Τελικά, ο Δίας είναι αυτός που ορίζει την μοίρα του καθενός. Το γεγονός αυτό σαφώς παραπέμπει στην δήλωση του Πινδάρου ότι οι θεοί γνωρίζουν το μονοπάτι της μοίρας (στ. 7). Παραπέμπει, όμως, και στον στίχο 13 όπου συναντάμε την φράση *μεθέπων Διόθεν αίσαν*. Ο Πίνδαρος στο σημείο αυτό αναφέρεται στον Αλκιμίδα, ο οποίος ακολούθησε την θεόσταλη μοίρα και γύρισε νικητής.

Ας επικεντρωθούμε, τώρα, στο επεισόδιο του φόνου του Μέμνονα από τον Αχιλλέα. Ο Πίνδαρος, παρουσιάζοντας το επεισόδιο αυτό, επιδιώκει να δημιουργήσει μία αναλογία ανάμεσα στους Βασσίδες και τους Αιακίδες²⁵. Ας δούμε πιο αναλυτικά πώς συσχετίζει ο ποιητής τα πρόσωπα του μύθου με τα τιμώμενα πρόσωπα της ωδής.

Κατ' αρχάς, αδιαμφισβήτητο είναι το γεγονός ότι ο Αχιλλέας αποτελεί την ενσάρκωση του ιδανικού νικητή, ο οποίος κατεβαίνει από το άρμα του και κατατροπώνει τον αντίπαλό του. Σαφώς, στο πρόσωπο του Αχιλλέα βλέπουμε τον Αλκιμίδα αλλά και όλους όσοι στέφθηκαν νικητές, τον Αγησίμαχο, τον Πραξιδάμαντα, τον Καλλία και τον Κρεοντίδα.

Ωστόσο, κατά την άποψή μου, ο Πίνδαρος δεν μειώνει τον ηττημένο Μέμνονα, όπως άλλωστε δεν μειώνει και όσους από την γενιά των Βασιίδων δεν πήραν κάποιο βραβείο σε αγώνες. Άλλωστε, ο Μέμνονας ήταν άριστος πολεμιστής, ανεξάρτητα από το γεγονός της ήττας του. Επομένως, θα μπορούσε να συσχετιστεί και ο Μέμνονας με την γενιά των Βασιίδων με βάση το ζήτημα της αριστείας.

Οι Αιακίδες, λοιπόν, αποτελούν το πρότυπο της οικογένειας των Βασιίδων²⁶. Κατ' αρχάς, και οι δύο είναι αρχέγονες γενιές²⁷. Επίσης, τα έργα και των δύο χαρακτηρίζονται *εὐκλεᾶ* (στίχοι 28 και 45). Επιπλέον, έχουν προσφέρει άφθονο «υλικό» στους ποιητές χάρη στα σπουδαία έργα τους²⁸. Ακόμη, και για τους δύο αναφέρεται η λέξη *αἴσαν* για τους Βασσίδες όταν περιγράφεται η πορεία του Αλκιμίδα, ο οποίος ακολούθησε

²⁵ Gerber, 1999, σελ 161

²⁶ Bury, 1890, σελ 100

²⁷ Πρβ στ. 30 (*παλαίφατος γενεά*) και στ. 52

²⁸ Πρβ στ. 29, 31-32 με 44,45

Διόθεν αἶσαν (στίχος 13) και για τους Αιακίδες λίγο πριν ξεκινήσει η περιγραφή του επεισοδίου με τον Αχιλλέα, ἔξοχον αἶσαν (στίχος 46). Αυτό σημαίνει ότι οι δύο γενιές έχουν κατά κάποιον τρόπο κοινή μοίρα.

Επιπλέον, ο Πίνδαρος ξεκινάει μία νέα τριάδα, την τρίτη και τελευταία γι' αυτήν την ωδή, περνώντας από την νίκη των Βασσίδων στους Αιακίδες (στ. 45-50). Ουσιαστικά, επιστρέφει στην πρώτη αναφορά των Αιακιδών, όταν τους αναγνώρισε ως τους αποδέκτες του στεφανιού του Πραξιδάμαντα (στ. 17-18). Επίσης, ο ποιητής εγκωμιάζει τους Βασσίδες με όρους που ανακαλούν τους Αιακίδες. Ο τωρινός νικητής Αλκιμίδα ακολουθεί την μοίρα, την αἶσαν (στ. 13) την οποία απόλαυσαν στο μακρινό παρελθόν οι Αιακίδες (στ. 46-47). Ακόμη, οι τρεις γιοι του Σωκλείδη έχουν επιδείξει μίαν ἀρετά, την οποία απόλαυσαν στο μακρινό τους παρελθόν οι Αιακίδες (στ. 46-47). Επομένως, οι Βασσίδες είναι οι σύγχρονοι Αιακίδες²⁹.

²⁹ Cummins, 2009, σελ 326

Η ΓΕΝΙΑ ΤΩΝ ΒΑΣΣΙΔΩΝ ΚΑΙ ΟΙ ΑΘΛΗΤΙΚΕΣ ΕΠΙΤΥΧΙΕΣ

Σε προηγούμενη ενότητα αναφέραμε ότι ο Πίνδαρος στον Έκτο Νεμεόνικο τιμά, όχι έναν νικητή, τον Αλκιμίδα, αλλά πέντε γενιές της οικογένειας των Βασσίδων. Περιγράφει, λοιπόν, εκτός από τις επιτυχίες του τωρινού νικητή, και άλλες νίκες των μελών της οικογένειας των Βασσίδων. Οι μεταφορές της γης, όμως, σχετίζονται άμεσα με τις νίκες ορισμένων Βασσίδων και με την έλλειψη νικών άλλων.

Στο σημείο αυτό, για να είναι πλήρως κατανοητός ο τρόπος παρουσίασης της ωδής, θα πρέπει να αναφέρουμε κάποια στοιχεία για την γενιά των Βασσίδων³⁰. Στην οικογένεια, λοιπόν, αυτήν οι νίκες πραγματοποιούνται «εναλλάξ». Ο παλαιότερος της γενιάς που αναφέρει και ο Πίνδαρος (στίχος 22) είναι ο Αγησίμαχος, ο οποίος στέφθηκε νικητής. Ο γιος του Σωκλείδης δεν υπήρξε νικητής αμαυρώνοντας κατά κάποιον τρόπο το όνομα της οικογένειας. Το όνομα, όμως, αποκαθίσταται από τον γιο του Σωκελείδη, τον Πραξιδάμαντα. Το 544 π.Χ. στέφεται νικητής στην Ολυμπία και αποτελεί τον πρώτο Αιγινήτη που καταφέρνει κάτι τέτοιο³¹. Ο γιος του Πραξιδάμαντα και πατέρας του τωρινού νικητή Αλκιμίδα, ο οποίος δεν επονομάζεται, δεν στέφεται νικητής. Ο επόμενος, λοιπόν, νικητής της οικογένειας είναι ο Αλκιμίδας, που ακολουθεί το μονοπάτι του παππού του. Ας το δούμε και σχηματικά:

Αγησίμαχος (νικητής)
Γιοι του Αγησίμαχου, ένας από τους οποίους και ο Σωκλείδης (δεν στέφθηκε νικητής)
Οι γιοι τους, ένας από τους οποίους και ο Πραξιδάμας, κάνουν ένδοξους τους πατρικούς οίκους
Ένας γιος ανώνυμος (δεν στέφθηκε νικητής)
Ο γιος του Αλκιμίδα, τωρινός νικητής

³⁰ Bury, 1890, σελ 160

³¹ Bury, 1890, σελ 157

ΠΡΟΣΩΠΟΓΡΑΦΙΑ

Στόχος του Πινδάρου ήταν να αναδείξει την γενιά των Βασιίδων, μέσω και του συσχετισμού της με τις εικόνες της γης · επεδίωξε, όμως, και την ανάδειξη της ισορροπίας των επιτυχιών τους. Θα προχωρήσουμε, λοιπόν, σε μία προσωπογραφία κάποιων μελών της οικογένειας των Βασιίδων, ώστε να είναι ξεκάθαρος ο τρόπος προσέγγισής τους από τον Πίνδαρο.

Οι μελετητές αντιμετώπισαν δυσκολίες στο να ξεκαθαρίσουν την ταυτότητα των μελών της οικογένειας του νικητή. Στο κεφάλαιο αυτό θα συζητήσουμε τον προβληματισμό των μελετητών, ο οποίος προκύπτει από το αμφίβολο της ακριβούς ταυτότητας του Καλλία και του Κρεοντίδα, οι νίκες των οποίων περιγράφονται στους στίχους 34-44.

Κατ' αρχάς, στους στίχους 15-26 περιγράφονται οι νίκες του Πραξιδάμαντα, παππού του σημερινού νικητή Αλκιμίδα και γιου του Σωκλείδη. Επίσης, ο Πίνδαρος αναφέρει ότι οι τρεις γιοι του Σωκλείδη στέφθηκαν νικητές (στίχος 23). Ο ένας γιος είναι σίγουρα ο Πραξιδάμας. Οι άλλοι δύο, όμως, δεν επονομάζονται στον στίχο 23. Από την άλλη πλευρά, στους στίχους 34-44 συναντάμε για πρώτη φορά δύο ονόματα νικητών, τον Καλλία και τον Κρεοντίδα, οι οποίοι χωρίς αμφιβολία ανήκουν στην γενιά των Βασιίδων, αφού μόλις στους προηγούμενους στίχους (31-34) ο Πίνδαρος τονίζει την αξία των Βασιίδων που, χάρη στα κατορθώματά τους, προσφέρουν υλικό στους θεράποντες των Μουσών. Εάν, όμως, κοιτάξουμε το γενεαλογικό δέντρο των Βασιίδων, πού ανήκουν ο Καλλίας και ο Κρεοντίδας; Θα μπορούσαν να είναι οι δύο γιοι του Σωκλείδη που αναφέρονται στον στίχο 23;

Ο Πίνδαρος δεν ξεκαθαρίζει την σχέση των δύο ανδρών με το Σωκλείδη. Έτσι, λοιπόν, μόνο υποθέσεις μπορούμε να κάνουμε, οι οποίες βέβαια, μπορούν να στηριχθούν με επιχειρήματα με βάση την ωδή πάντα. Αξίζει να αναφερθούμε σε ισχυρισμούς των μελετητών σε σχέση με τα δύο αυτά πρόσωπα. Από τους σύγχρονους σχολιαστές, ο Fennell θεωρεί ότι ο Καλλίας και ο Κρεοντίδας είναι απλώς Βασσίδες, χωρίς να προχωρά σε συγκεκριμένες πληροφορίες για το πού ακριβώς ανήκουν στην γενιά των Βασιίδων³². Ο Bury από την πλευρά του θεωρεί φυσικά ότι οι δύο νικητές ανήκουν στους Βασσίδες, αλλά υποθέτει πως δεν έχουν στενή

³² Fennell, 1899, σελ 57

συγγένεια με τον Αλκιμίδα³³. Την ίδια άποψη δείχνει να συμμερίζεται και η Burnett η οποία δηλώνει ότι ο Καλλίας και ο Κρεοντίδας είναι ακαθόριστοι και μακρινοί συγγενείς του Αλκιμίδα³⁴. Τέλος, ο Farnell σημειώνει πως δεν γνωρίζουμε τίποτα για τον Αγησίμαχο ή τους άλλους γιους του, ούτε τα ονόματα των άλλων γιων του Σωκλείδη³⁵.

Η Cummins, από την άλλη, δεν αρκείται στο να δηλώσει γενικά και αόριστα ότι ο Καλλίας και ο Κρεοντίδας απλώς ανήκουν στο γένος των Βασιίδων, αλλά υποστηρίζει πως ο Πραξιδάμας, ο Καλλίας και ο Κρεοντίδας είναι οι τρεις γιοι του Σωκλείδη³⁶. Ας θυμηθούμε ότι στον στίχο 23 αναφέρονται δύο γιοι των οποίων τα ονόματα δεν μαθαίνουμε. Θα συμφωνήσω, λοιπόν, με τον ισχυρισμό της Cummins, ότι τελικά οι δύο γιοι που δεν επονομάζονται στον στίχο 23 είναι ο Καλλίας και ο Κρεοντίδας.

Ωστόσο, δημιουργείται μια εύλογη απορία, η οποία στην ουσία έχει οδηγήσει και στην ύπαρξη των διαφορετικών απόψεων σχετικά με την ταυτότητα των δύο αυτών προσώπων. Εάν δεχτούμε ότι ο Καλλίας και ο Κρεοντίδας είναι τα αδέρφια του Πραξιδάμαντα, πώς δικαιολογείται η απόσταση ανάμεσα στην πρώτη αναφορά (στίχος 23) και στην ανάλυση των αθλητικών κατορθωμάτων τους (στίχοι 34-44);

Ο Carey εξηγεί την απόσταση αυτή ως μία προσπάθεια του ποιητή να αποφύγει την μονοτονία ενός μακροσκελούς καταλόγου νικητών³⁷. Θεωρεί, δηλαδή, ότι εάν αμέσως μετά την παρουσίαση των επιτυχιών του Πραξιδάμαντα ακολουθούσαν και τις επιτυχίες των δύο άλλων γιων του Σωκλείδη, το αποτέλεσμα θα ήταν μονότονο και κουραστικό.

Η Cummins από την άλλη πλευρά βρίσκει μία άλλη εξήγηση για την τακτική αυτή του Πινδάρου³⁸. Στους στίχους 11-44 ο Πίνδαρος ακολουθεί την εξής πορεία · αρχικά αναφέρει την νίκη του Αλκιμίδα στα Νέμεα, έπειτα «συνειρμικά» κάνει λόγο για τον παππού του νικητή

³³ Bury, 1890, σελ 158

³⁴ Burnett, 2005, σελ 160-162

³⁵ Farnell, 1965, σελ 284

³⁶ Cummins, 2009, σελ 317

Άποψη την οποία συμμερίζεται και ο Carey
Carey, 1989, σελ 8-9

³⁷ Carey, 1989, σελ 8-9

³⁸ Cummins, 2009, σελ 318

Πραξιδάμαντα και για τις νίκες του στην Ολυμπία, στα Ίσθμια και στα Νέμεα. Στην συνέχεια, αναφέρεται στον ένδοξο οίκο των Βασιίδων γενικότερα και προχωράει στην αναλυτική παρουσίαση των αθλητικών επιτυχιών του Καλλία και του Κρεοντίδα. Η Cummins υποστηρίζει ότι η τακτική αυτή του Πινδάρου, η ακολουθία των ιδεών που μόλις αναφέραμε, εξηγείται ως μία στρατηγική του ποιητή που σκοπό έχει να τιμήσει αδέρφια τα οποία έχουν στεφθεί νικητές σε αθλητικούς αγώνες³⁹. Ο έπαινος ενός νικητή πατέρα ή γιου είναι απόλυτα φυσιολογικός και ευχάριστος, αφού η νίκη του πατέρα είναι χαρά για τον γιο⁴⁰, ενώ η νίκη του γιου αυξάνει την δόξα του πατέρα⁴¹. Ο Πίνδαρος, από την πλευρά του, θέλει να τιμήσει τις αθλητικές νίκες των αδερφών Πραξιδάμαντα, Καλλία και Κρεοντίδα. Τα τρία αδέρφια, όμως, δεν στέφθηκαν νικητές στους ίδιους αθλητικούς αγώνες. Κάποιες από τις νίκες αντικειμενικά είναι πιο σημαντικές από κάποιες άλλες. Ο Πίνδαρος, λοιπόν, θα πρέπει να τιμήσει συνολικά τις επιτυχίες του οίκου, αποφεύγοντας όμως την σύγκριση ανάμεσα σε νίκες των μελών. Διότι αν προβεί σε σύγκριση θα αναδειχθεί αναπόφευκτα μία νίκη σε βάρος κάποιας άλλης με λιγότερο κύρος.

Ο διαχωρισμός, λοιπόν, της νίκης του Πραξιδάμαντα από την νίκη του Καλλία και του Κρεοντίδα εξυπηρετεί αυτόν ακριβώς τον σκοπό· να μεν οι νίκες των προσώπων αυτών είναι στον ίδιο άθλημα, την πυγμαχία, αλλά διαφέρουν σε αριθμό και κύρος. Διαχωρίζοντάς τις ο ποιητής δεν προβάλλει την διαφορά αυτήν, αλλά παρουσιάζει τα κατορθώματα καθενός από τα αδέρφια ως απαραίτητη και μοναδική συνεισφορά στην δόξα του οίκου των Βασιίδων⁴². Με τον τρόπο αυτόν, αναδεικνύει την γενιά του Αλκιμίδα, αναδεικνύοντας και την ισορροπία των επιτυχιών τους.

³⁹ Cummins, 2009, σελ 318

⁴⁰ Πρβ Πυθ. 1. 59

⁴¹ Πρβ Ολ. 5.8 και Πυθ. 10. 22-6

Αλλά και στην παρούσα ωδή στους στίχους 17-22 ο Πίνδαρος αναφέρει πως ο Πραξιδάμας έβγαλε από την αφάνεια τον πατέρα του Σωκλείδη. Αποκαθίσταται, λοιπόν, η φήμη του.

⁴² Ο έπαινος τριών αδελφών δεν συναντάται σε άλλες ωδές του Πινδάρου. Στον Πυθ. 8. 32-37 συναντάται έπαινος δύο αδελφών οι οποίοι είναι θείοι του νικητή. Υπάρχουν, ακόμη, τρεις αναφορές σε αδελφό του νικητή, οποίος έχει στεφθεί επίσης νικητής σε αθλητικούς αγώνες: Ολ. 2.46-52, Ίσθμ. 5.17-22 και 6. 56-66. Στον Ολ. 8. 15-20 δεν είναι ξεκάθαρο αν ο Τιμοσθένης είναι παππούς ή αδελφός του νικητή.

ΟΙ ΑΘΛΗΤΙΚΕΣ ΕΠΙΤΥΧΙΕΣ ΤΟΥ ΟΙΚΟΥ ΤΩΝ ΒΑΣΣΙΔΩΝ

Αξίζει, όμως, να δούμε αναλυτικά πώς καταφέρνει ο Πίνδαρος να παρουσιάσει τις αθλητικές επιτυχίες χωρίς να ξεχωρίζει κάποια ως σημαντικότερη. Το πρόβλημα που έχει να αντιμετωπίσει ο Πίνδαρος είναι ότι ο Αλκιμίδας δεν έχει κερδίσει Ολυμπιακή νίκη, όπως ο Πραξιδάμας. Υιοθετεί, λοιπόν, μία αφηγηματική τακτική που του επιτρέπει να αναδείξει τα κοινά σημεία, δηλαδή την θριαμβευτική επιστροφή του παππού και του εγγονού από τους αγώνες. Ο παραλληλισμός επιτρέπει την ελπίδα ότι ο Αλκιμίδας θα κερδίσει στο μέλλον κάποια Ολυμπιακή νίκη.

Η άφιξη του Αλκιμίδα στην πατρίδα του από τους αγώνες στην Νεμέα ως *παῖς ἑναγώνιος* (στίχος 13) και η επιτυχία του στους αγώνες χαρακτηρίζεται στην επωδό ως ένα μονοπάτι το οποίο έχει ήδη βαδίσει ο παππούς του Πραξιδάμας και τώρα ακολουθεί και ο εγγονός (στίχοι 14-16). Τόσο ο Αλκιμίδας όσο και ο Πραξιδάμας επιστρέφουν στην Αίγινα νικητές από τα μέρη όπου έλαβαν χώρα οι αγώνες. Ο Πίνδαρος, όμως, αποφεύγει την επανάληψη στην ωδή του μοιράζοντας στην περιγραφή του τις λεπτομέρειες της νίκης των δύο προσώπων. Σε κάθε περίπτωση ο νικητής επιστρέφει από τους αγώνες (Αλκιμίδας στίχοι 11-13) φέρνοντας στεφάνια στην πόλη του (Πραξιδάμας στίχοι 17-18). Με τον τρόπο αυτόν ο ποιητής μάς δίνει την συνολική εικόνα της επιστροφής του νικητή από τους αθλητικούς αγώνες περιγράφοντας δύο νικητές και χωρίς να επαναλαμβάνεται.

Ο Αλκιμίδας, λοιπόν, κέρδισε σε αθλητικούς αγώνες στην Νεμέα. Αμέσως μετά ο Πίνδαρος παραθέτει μία «λίστα» με τις νίκες του Πραξιδάμαντα: Ολυμπιακή νίκη, στην οποία αφιερώνει δύο στίχους (17-18) · πέντε Ισθμιακές νίκες, στις οποίες αφιερώνει έναν στίχο (19) · τρεις νίκες στα Νέμεα, στις οποίες αφιερώνει τρεις λέξεις (στ. 20). Στην ουσία, παραθέτει τις νίκες με κριτήριο το κύρος, ξεκινώντας από την σπουδαιότερη. Πρόκειται για κάτι σύνηθες στην τακτική του Πινδάρου και συχνό σε περιγραφές αθλητικών αγώνων⁴³. Εδώ, όμως, είναι εντυπωσιακός ο τρόπος με τον οποίο ο Πίνδαρος περιγράφει την Ολυμπιακή νίκη · ο Πραξιδάμας είναι ο πρώτος που έφερε στους Αιακίδες

⁴³ Cummins, 2009, σελ 319

στεφάνια από τον Αλφειό, δηλαδή ο πρώτος που νίκησε στην Ολυμπία⁴⁴. Ιδιαίτερη έμφαση, λοιπόν, δίνεται στην νίκη αυτήν του Πραξιδάμαντα, καθώς εκτός των άλλων έβγαλε από την αφάνεια τον Σωκλείδη. Καθώς, όμως, αρχίζει η δεύτερη τριάδα ο Πίνδαρος διευρύνει τους όρους και τους λόγους για τους οποίους ο Σωκλείδης θα πρέπει να θεωρείται ευτυχισμένος. Οι τρεις γιοι του έχουν φτάσει στην κορυφή, αφού όμως κοπίασαν (*οἷ τε πόνων ἐγεύσαντο*, στίχος 24)⁴⁵.

Από την φράση *ἀγερώχων ἐργμάτων ἔνεκεν* (στίχος 33) περνάει στην περιγραφή των επιτυχιών του Καλλία και του Κρεοντίδα. Ο Πίνδαρος επιστρέφει στους γιους του Σωκλείδη και περιγράφει γεωγραφικές, θρησκευτικές και μυθολογικές πλευρές των επιτυχιών τους. Με τον τρόπο αυτόν δημιουργεί ξεχωριστές και εντυπωσιακές εικόνες της νίκης.

Ξεκινάει, λοιπόν, με την νίκη του Καλλία στα Πύθια (στίχοι 34-39). Η σύνδεση των *ἀγερώχων ἐργμάτων* με την νίκη του Καλλία γίνεται με την λέξη *γὰρ* (στίχος 34). Η νίκη στα Πύθια είναι η μοναδική που δεν απέκτησε ο Πραξιδάμας · επομένως, η νίκη του Καλλία στην περιοχή αυτήν λειτουργεί «συμπληρωματικά» στις νίκες των αδελφών συνολικά. Από την άλλη πλευρά, ο ίδιος ο Καλλίας έχει μόνον αυτήν την αθλητική επιτυχία, άρα ο Πίνδαρος πρέπει να δώσει έμφαση σε αυτήν. Έτσι, λοιπόν, δίνει δύο ζωντανές εικόνες, μία κατά την διάρκεια του αγώνα και μία κατά την διάρκεια του εορτασμού της νίκης.

Με την φράση *ἀπὸ ταύτας αἶμα πάτρας* (στίχοι 35-36), ο Πίνδαρος παρατείνει την εστίαση στο γένος των Βασσίδων, την οποία επιδιώκει καθ' όλη την έκταση της ωδής. Το αίμα, λοιπόν, της γενιάς αυτής θριαμβεύει στους Δελφούς στο πρόσωπο του Καλλία, ο οποίος

⁴⁴ Ο Πausανίας αναφέρει ότι ο Πραξιδάμας από την Αίγινα νίκησε στους πεντηκοστούς ένατους Ολυμπιακούς αγώνες το 544 π.Χ. (6.18.7). Επιβεβαιώνει το γεγονός ότι ο Πραξιδάμας νίκησε στο άθλημα της πυγμαχίας, κάτι το οποίο απλώς υπονοείται στην παρούσα ωδή από τον Πίνδαρο (25-26). Μάλιστα, ο Πausανίας αναφέρει ότι ο Πραξιδάμας ήταν ο πρώτος που αφιέρωσε άγαλμα στην Ολυμπία. Τα λόγια αυτά του Πausανία επιβεβαιώνουν την υπερηφάνεια του Πινδάρου για την νίκη του Πραξιδάμαντα.

⁴⁵ Ο όρος *πόνος* προσδιορίζει συνήθως την γενική έννοια του κόπου, του μόχθου. Σε κάποια ποιήματα, όμως, αναφέρεται σε συγκεκριμένα αθλήματα (πυγμαχία, πάλη, πένταθλο, παγκράτιο) Cummins, 2009, σελ 321

ευχαρίστησε τα παιδιά της χρυσοπλόκαμης Λητούς (στίχοι 37-38)⁴⁶. Ο Καλλίας έλαμπε το ίδιο βράδυ από την βοή των Χαρίτων στην Κασταλία πηγή, τον Αλφειό (στίχος 18). Ο ποιητής δίνει γεωγραφικά χαρακτηριστικά για τις νίκες του Πραξιδάμαντα και του Καλλία, της Ολυμπίας και των Δελφών αντίστοιχα. Έτσι, ενισχύεται ο παραλληλισμός του Πραξιδάμαντα και του Καλλία και των επιτυχιών τους στους δύο πιο αναγνωρισμένους αθλητικούς αγώνες. Με τον τρόπο αυτόν, ενισχύεται και το κύρος της οικογένειας των Βασιδών. Κάθε μέλος της οικογένειας δεν αποκτά την νίκη για τον εαυτό του αλλά για όλο το γένος.

Σε αντίθεση με τον Πραξιδάμαντα, ο οποίος είναι ο μοναδικός από τα αδέρφια που κατέκτησε Ολυμπιακή νίκη, και τον Καλλία, ο οποίος θριάμβευσε στους Δελφούς, ο τρίτος αδελφός, ο Κρεοντίδας δεν κατέχει καμία ξεχωριστή νίκη σε σχέση με τα αδέρφια του. Εκείνος, όπως και ο Πραξιδάμας, κατέκτησε αθλητικές νίκες στα Ίσθμια και στα Νέμεα. Μάλιστα, ο Πραξιδάμας νίκησε πέντε φορές στα Ίσθμια και τρεις στα Νέμεα, γεγονός το οποίο επισκιάζει τις μοναδικές σε κάθε μέρος νίκες του Κρεοντίδα. Αντικειμενικά, λοιπόν, ο Κρεοντίδας δείχνει να υστερεί σε αθλητικές νίκες σε σχέση με τα αδέρφια του. Ο Πίνδαρος, όμως, κατορθώνει να μην δώσει έμφαση στην διαφορά αυτήν προβάλλοντας λεπτομέρειες για τις νίκες του⁴⁷. Με τον τρόπο αυτόν παρουσιάζει τις αθλητικές επιτυχίες ως κατορθώματα εντυπωσιακά.

Ας δούμε συγκεκριμένα την τακτική που ακολουθεί. Κατ' αρχάς, θα πρέπει να πούμε ότι κάθε λεπτομέρεια που δίνει για τις νίκες του Κρεοντίδα ανακαλεί κάτι από τις νίκες των δύο αδελφών του. Η λεπτομερής περιγραφή, λοιπόν, της στέψης του Κρεοντίδα στα Νέμεα ανακαλεί την στέψη του Αλκιμίδα στη Νεμέα, πριν επιστρέψει στην Αίγινα αλλά και την νίκη του Πραξιδάμαντα (στίχοι 17-20). Επίσης, καθώς περιγράφει την Νεμεακή νίκη του Κρεοντίδα, σίγουρα ανακαλεί την νίκη του τωρινού νικητή Αλκιμίδα (στίχοι 11-13). Μάλιστα, τόσο στην περίπτωση του Αλκιμίδα, όσο και σε αυτήν του Κρεοντίδα κλείνει την επωδό με έπαινο των Βασιδών.

⁴⁶ Αλλού ο Πίνδαρος δίνει έμφαση στην θεότητα (*Νεμ.* 9.1-5, *Πυθ.* 4. 1-3). Εδώ ο ποιητής τονίζει όχι τόσο την θεότητα, αλλά τον ίδιο τον νικητή, διότι στόχος του είναι να τιμήσει το γένος των Βασιδών.

Cummins, 2009, σελ 323

⁴⁷ Cummins, 2009, σελ 324

Επιπλέον, θα πρέπει να παρατηρήσουμε ότι ο Πίνδαρος αφιερώνει δώδεκα ολόκληρους στίχους στην περιγραφή των αθλητικών επιτυχιών του Καλλία και του Κρεοντίδα, σε αντίθεση με τις νίκες των υπολοίπων (Αλκιμίδα, Πραξιδάμας) στις οποίες αφιερώνει πολύ λιγότερους στίχους. Με πολύ έξυπνο τρόπο, λοιπόν, παραθέτει σε λίγους στίχους τον μεγαλύτερο αριθμό αθλητικών επιτυχιών του Αλκιμίδα και του Πραξιδάμαντα, ενώ στις λιγότερες νίκες του Καλλία και του Κρεοντίδα αφιερώνει πολύ περισσότερους στίχους παραθέτοντάς, μάλιστα, λεπτομέρειες. Επίσης, ο Πίνδαρος «εξισορροπεί» προσεγμένα τις νίκες του Καλλία και του Κρεοντίδα με το να τις παραθέτει σε «κατιούσα κλίμακα» με την λιγότερο σημαντική νίκη να δέχεται κάπως μεγαλύτερη περιγραφή⁴⁸.

Έχουμε, λοιπόν, δύο καταλόγους νίκης, έναν του Αλκιμίδα και του Πραξιδάμαντα και έναν του Καλλία και του Κρεοντίδα. Και οι δύο κατάλογοι σχηματίζουν μία σύνθετη εικόνα νίκης με ορισμένα επαναλαμβανόμενα στοιχεία: ο αθλητής στεφανώνεται (στίχοι 19-20/42-44), τιμάται στον ιερό χώρο (στίχοι 39-41), απολαμβάνει μία νικητήρια τελετή την νύχτα (στίχοι 37-38) και επιστρέφει στην πατρίδα του από τους αγώνες (στίχοι 11-12) φέρνοντας τα στεφάνια της νίκης (στίχοι 17-18). Η παρουσίαση κάθε αθλητικής επιτυχίας δεν έχει σκοπό να δημιουργήσει αντιπαραβολή ανάμεσα στις νίκες, οι οποίες διαφέρουν σε κύρος και αριθμό. Αντιθέτως, με τον τρόπο αυτόν η νίκη και ο επακόλουθος εορτασμός παρουσιάζονται σαν η κάθε αθλητική επιτυχία να είναι απαραίτητη για το κύρος και την δόξα του οίκου.

Δοξασμένο, λοιπόν, το γένος των Βασσίδων με πολλές και σημαντικές αθλητικές επιτυχίες στο ιστορικό τους. Όμως, τους «ξέφυγαν» δύο νίκες (στίχοι 60-63). Στην Ολυμπία ο Αλκιμίδα και ο Πολυτιμίδα, προφανώς και αυτός από το γένος των Βασσίδων, στερήθηκαν τα στεφάνια.⁴⁹ Η δήλωση αυτή του Πινδάρου δεν αποτελεί επίπληξη, αλλά υπενθύμιση της ικανότητας των μελών της οικογενείας για περισσότερα στεφάνια, για περισσότερες αθλητικές επιτυχίες. Άλλωστε, όπως είπαμε,

⁴⁸ Cummins, 2009, σελ 325

⁴⁹ Schol. 104a: αποκαλούν τον Πολυτιμίδα συγγενή (*οἰκειός*) του Αλκιμίδα και αυτό θα πρέπει να είναι και το σωστό. Δεν θα μπορούσε ο Πίνδαρος να αναφερθεί τώρα ξαφνικά σε κάποιον ο οποίος δεν ανήκει στην γενιά του νικητή. Είναι, βέβαια, δύσκολο να ξέρουμε την ακριβή συγγένεια του Πολυτιμίδα με τον νικητή. Σίγουρα πάντως ανήκει στην γενιά του.

ο παραλληλισμός του με τον παππού του που νίκησε σε Ολυμπιακούς αγώνες φανερώνει την ελπίδα παρόμοιας νίκης στο μέλλον. Με την δήλωσή του αυτήν, και μάλιστα αναφέροντας εκτός από την επιτυχία του νικητή και μία αποτυχία του, δικαιολογεί τις προσπάθειες όσων δεν στέφθηκαν με επιτυχία. Μετά από μία αναδρομή στις νίκες της οικογένειας, ο Πίνδαρος τώρα κοιτάει το μέλλον και ελπίζει σε μία συνέχεια των αθλητικών επιτυχιών των Βασσίδων από τις γενιές του Αλκιμίδα και του Πολυτιμίδα. Πιστεύει, λοιπόν, στην ικανότητά τους για περισσότερες νίκες, ικανότητα βεβαίως που ενισχύεται από την επιτήρηση και καθοδήγηση ενός ικανού προπονητή όπως είναι ο Μελησίας (στίχοι 64-66).

Συμπερασματικά, θα μπορούσαμε να πούμε ότι πολλά χαρακτηριστικά της ωδής εξηγούνται και ερμηνεύονται εάν δεχτούμε ότι ο Καλλίας και ο Κρεοντίδας είναι τα δύο αδέρφια του Πραξιδάμαντα. Πρόκειται για μία εύλογη ερμηνεία, η οποία βεβαίως προϋποθέτει ένα κοινό ευαίσθητο και δεκτικό σε άμεση σύγκριση άνισων επιτυχιών από αδέρφια και έναν ποιητή που συνειδητά προσπαθεί να υποβαθμίσει οποιοδήποτε αίσθημα αμηχανίας που προκαλείται από την διαφορά, είτε αυτή η διαφορά οφείλεται σε αριθμό είτε σε κύρος, ανάμεσα στις νίκες των αδελφών. Περιγράφοντας, λοιπόν, εκτενώς τις λιγότερο σημαντικές επιτυχίες αναβαθμίζει το κύρος τους.

Η ΤΑΚΤΙΚΗ ΤΟΥ ΠΙΝΔΑΡΟΥ ΝΑ ΤΙΜΑ ΑΔΕΛΦΙΑ

Το πιο κοντινό παράλληλο, άρα και απόδειξη για την σύγκριση των επιτυχιών που πραγματοποιήθηκαν από αδέρφια αλλά και συγγενείς του νικητή, είναι ο *Όγδοος Πυθιόνικος*⁵⁰. Η ωδή αυτή συνετέθη για την νίκη στο αγώνισμα της πάλης του Αριστομένη από την Αίγινα το 446 π.Χ.

τὸ δ' ἐν ποσί μοι τράχον

ἴτω τεὸν χρέος, ᾧ παῖ, νεώτατον καλῶν,

ἐμᾶ ποτανὸν ἀμφὶ μαχανᾶ.

παλαισμάτεσσι γὰρ ἰχνεύων ματραδελφούς

Οὐλυμπία τε Θεόγνητον οὐ κατελέγχεις,

οὐδὲ Κλειτομάχοιο νίκαν Ἴσθμοῖ θρασύγυιον ·

(στίχοι 32-37)

Στο απόσπασμα αυτό διακρίνουμε κοινά στοιχεία με τον *Έκτο Νεμεόνικο* (συγκεκριμένα σε ό,τι αφορά τους στίχους 9-44). Ο Πίνδαρος και εδώ χρησιμοποιεί την εικόνα του «κυνηγιού» με την έννοια ότι ο νικητής ακολουθεί τα ίχνη κάποιου προγόνου. Εδώ, λοιπόν, ο νικητής ακολουθεί τα ίχνη των θείων του από την πλευρά της μητέρας του, ενώ στον *Έκτο Νεμεόνικο* ο Αλκιμίδας ακολούθησε τα ίχνη του παππού του. Έχουμε, σαφώς, και εδώ παρουσίαση των αθλητικών επιτυχιών αδελφών. Κοινό χαρακτηριστικό των δύο ωδών, επίσης, είναι το γεγονός ότι οι νίκες των δύο αδελφών παρουσιάζονται σε «κατιούσα κλίμακα» · ο ποιητής ξεκινάει από την σπουδαιότερη νίκη και προχωράει στην λιγότερο σημαντική (πρώτα παρουσιάζει την Ολυμπιακή νίκη και μετά την Ισθμιακή). Μάλιστα, διακρίνουμε μία πιο εκτενή περιγραφή της Ισθμιακής νίκης, της λιγότερο σημαντικής δηλαδή. Με τον τρόπο αυτόν ο Πίνδαρος εξισορροπεί την διαφορά ανάμεσα στις δύο αθλητικές επιτυχίες, τακτική την οποία ακολούθησε όπως είδαμε και στον *Έκτο Νεμεόνικο*.

⁵⁰ Cummins, 2009, σελ 327

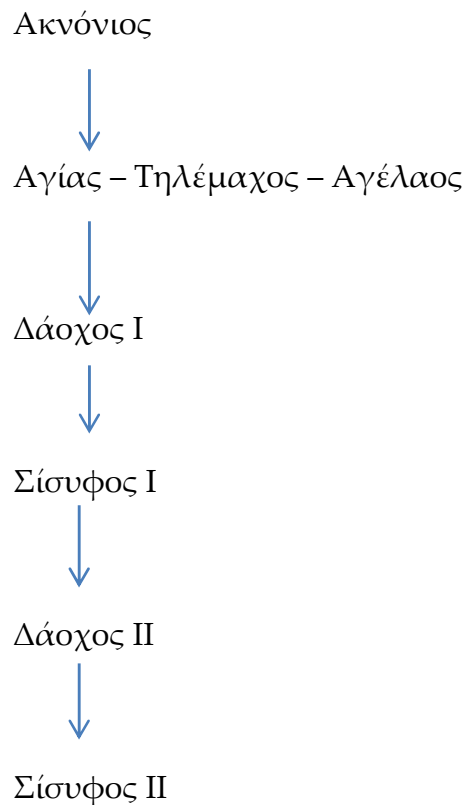
Η Cummins στο άρθρο της⁵¹ εξηγεί την τακτική του Πινδάρου να τιμά αδέρφια με βάση το μνημείο του Δάοχου, το οποίο είναι, βέβαια, μεταγενέστερο. Δεν επιδρά, λοιπόν, στον Πίνδαρο αλλά αποτελεί εικαστικό παράλληλο που ρίχνει φως στην τακτική του ποιητή.

Αποψη του αναθήματος του Δάοχου

Πρόκειται για ένα σύνταγμα αγαλμάτων, από τα σημαντικότερα αφιερώματα ιδιωτών στο ιερό του Απόλλωνα. Σύμφωνα με την επιγραφή, που σώζεται στο βάθρο, αναθέτης του μνημείου ήταν ο Δάοχος Β' από τα Φάρσαλα, τετράρχης των Θεσσαλών και ιερομνήμων στη δελφική αμφικτυονία ανάμεσα στα χρόνια 339-334 π.Χ. Το μνημείο αποτελούσαν εννέα αγάλματα, στημένα πάνω σε στενόμακρη βάση. Στο δεξιό άκρο υπήρχε το άγαλμα του Απόλλωνα, και αριστερά του έξι αγάλματα προγόνων του Δάοχου: ο γενάρχης Ακνόσιος παρουσιάζει την οικογένεια στο θεό, και ακολουθούν οι Αγίας, Τηλέμαχος, Αγέλαος, Δάοχος Α', Σίσυφος Α', ο ίδιος ο Δάοχος Β' και ο γιος του, Σίσυφος Β'. Επάνω στη βάση είναι χαραγμένες επιγραφές με τα ονόματα και τα σημαντικά έργα των μελών της οικογένειας. Αξίζει να παρουσιάσουμε το γενεαλογικό δέντρο που προκύπτει από το μνημείο αυτό:

⁵¹ Cummins, 2009

Η Cummins αναφέρεται την ομοιότητα του μνημείου αυτού με την γενιά των Βασσίδων, όπως αυτή παρουσιάζεται στον Έκτο Νεμεόνικο του Πινδάρου. Το σημείο, όμως, στο οποίο θα πρέπει να σταθούμε είναι τα τρία αδέρφια της γενιάς του Δάοχου, τον Αγία, τον Τηλέμαχο και τον Αγέλαο · είναι και οι τρεις νικητές. Κάτι ανάλογο, όμως, έχουμε και στην ωδή του Πινδάρου, στην οποία είπαμε ότι τιμώνται για τις αθλητικές τους επιτυχίες τα τρία αδέρφια, ο Πραξιδάμας, ο Καλλίας και ο Κρεοντίδας.

Μπροστά από το κάθε άγαλμα των τριών αδελφών υπάρχει μία επιγραφή, η οποία περιγράφει τις επιτυχίες τους. Ας ξεκινήσουμε από τον Αγία, ο οποίος είναι και ο μεγαλύτερος από τα τρία αδέρφια. Στην επιγραφή του, λοιπόν, διαβάζουμε⁵²:

Πρῶτος Ὀλύμπια παγκράτιον, Φαρσάλιε, νικᾶις,

Ἀγία Ἀκνονίου, γῆς ἀπὸ Θεσσαλίας,

πεντάκις ἐν Νεμέαι, τρὶς Πύθια, πεντάκις Ἴσθμοϊ·

⁵² Cummins, 2009, σελ 329

καὶ σῶν οὐδεὶς πω στῆσε τρόπαια χερῶν.

Ο Αγίας είναι ο πρώτος από τους Θεσσαλούς που νίκησε στην Ολυμπία στο παγκράτιο. Στην συνέχεια, ακολουθεί μία λίστα με τις αθλητικές επιτυχίες του. Η δήλωση αυτή ασφαλώς παραπέμπει στην δήλωση του Πινδάρου για τον Πραξιδάμαντα, ο οποίος ήταν ο πρώτος από τους Βασσίδες που κατάφερε να νικήσει στην Ολυμπία. Αμέσως μετά και με παρόμοιο τρόπο όπως στην επιγραφή, ο ποιητής μας δίνει μία λίστα με τις αθλητικές επιτυχίες του Πραξιδάμαντα. Υπάρχει, όμως, μία διαφοροποίηση ανάμεσα στην επιγραφή και την ωδή του Πινδάρου, την οποία αξίζει να σημειώσουμε. Στην επιγραφή διαβάζουμε πως ο Αγίας, εκτός του ότι έχει στο ιστορικό του δεκατέσσερις νίκες, ποτέ ως τώρα δεν έχει ηττηθεί σε αγώνα. Η εστίαση, λοιπόν, είναι στον ίδιο τον αθλητή. Από την πλευρά του ο Πίνδαρος, αναφέρει φυσικά τις νίκες του Πραξιδάμαντα, αλλά αμέσως μετά τονίζει πως οι επιτυχίες του έβγαλαν από την αφάνεια τον πατέρα του Σωκλείδη. Ο Πίνδαρος δείχνει από νωρίς την πρόθεσή του να τιμήσει το γένος των Βασσίδων ως σύνολο και όχι συγκεκριμένα πρόσωπα. Ακόμη και οι επιτυχίες των συγκεκριμένων προσώπων, παρουσιάζονται ως «λιθαράκια» τα οποία συμβάλλουν στην ενίσχυση του κύρους της οικογένειας.

Ας περάσουμε τώρα στην επιγραφή η οποία βρίσκεται μπροστά από το άγαλμα του Τηλέμαχου⁵³:

Κάγῳ τοῦδε ὀμάδελφος ἔφην, ἀριθμὸν δὲ τὸν αὐτὸν
ἤμασι τοῖς αὐτοῖς ἐχφέρομαι στεφάνων
νικῶν μονοπάλην Τ[.....]σηνων δὲ ἄνδρα κράτιστον
κτεῖνα (ἔθελον τὸ [μὲν οὖ]) · Τηλέμαχος δὲ ὄνομα.

Ο Τηλέμαχος, σε πρώτο πρόσωπο τώρα, τονίζει πως έχει κερδίσει τον ίδιο αριθμό αθλητικών επιτυχιών με τον αδελφό του Αγία στο άθλημα της πάλης, όμως, όχι στο παγκράτιο. Διακρίνουμε, λοιπόν, μία επιθυμία να τονιστεί η ίση αξία των δύο αδελφών.

⁵³ Cummins, 2009, σελ 330

Ας δούμε και την τρίτη επιγραφή, του Αγέλαου⁵⁴:

Οἶδε μὲν ἀθλοφόρον ῥώμης ἴσον ἔσχον, ἐγὼ δὲ
σύγγονος ἀμφοτέρων τῶνδε Ἀγέλαος ἔφυν·
νικῶ δὲ στάδιον τούτοις ἄμα Πύθια παιῖδας·
μοῦνοι δὲ θνητῶν τούσδ' ἔχομεν στεφάνους.

Και εδώ διακρίνουμε την πρόθεση να δηλωθεί ισότητα των τριών αδελφών σε ό,τι αφορά τις αθλητικές επιτυχίες. Η πρόθεση αυτή, βέβαια, τόσο στην επιγραφή του Αγέλαου, όσο και στην επιγραφή του Τηλέμαχου, σίγουρα μας παραπέμπει στα όσα είπαμε νωρίτερα για τον Πίνδαρο σχετικά με την προσπάθειά του να μην τονίσει τις διαφορές ανάμεσα στις νίκες των τριών αδελφών, αλλά να τις παρουσιάσει με τέτοιο τρόπο ώστε να δείχνουν όλες σημαντικότητες. Θα πρέπει, όμως, να μείνουμε λιγάκι και στην τελευταία φράση της επιγραφής *μοῦνοι δὲ θνητῶν τούσδ' ἔχομεν στεφάνους*. Αδιαμφισβήτητα, η φράση αυτή παραπέμπει στους στίχους 24-26 της ωδής του Πινδάρου:

σὺν θεοῦ δὲ τύχα
ἕτερον οὐ τινα οἶκον ἀπε-
φάνατο πυγ'μαχία ≤πλεόνων>
ταμίαν στεφάνων μυχῶ Ἑλλάδος ἀπάσας.

Και στις δύο περιπτώσεις δίνεται έμφαση στο γεγονός ότι η εκάστοτε γενιά έχει σημειώσει τις περισσότερες νίκες στο ιστορικό της.

Αρκετές είναι, επομένως, οι ομοιότητες ανάμεσα στις επιγραφές αυτές και στην περιγραφή από τον Πίνδαρο των αθλητικών επιτυχιών των τριών προσώπων. Το γεγονός αυτό αποτελεί ισχυρό επιχείρημα για το ότι τελικά ο Καλλίας και ο Κρεοντίδας ήταν όντως αδελφια του Πραξιδάμαντα, αφού η τακτική αυτή παρατηρείται και σε άλλες

⁵⁴ Cummins, 2009, σελ 331

περιπτώσεις⁵⁵. Ασφαλώς, παρατηρούνται επίσης τεράστιες διαφορές ανάμεσα στις επιγραφές και στον *Έκτο Νεμεόνικο*, καθώς στην μία περίπτωση έχουμε επιγραφές, ενώ στην άλλη λυρική ποίηση, η οποία ακολουθεί τους σκοπούς και τις προθέσεις του ποιητή.⁵⁶

⁵⁵ Άλλωστε και αλλού ο Πίνδαρος ακολουθεί την τακτική αυτή, κάνει δηλαδή απλή αναφορά σε κάποιον νικητή, χωρίς να πει το όνομά του και τον ονοματίζει αργότερα. Συγκεκριμένα, την τακτική αυτήν ακολουθεί στον *Έκτο Ισθμιόνικο*, όπου γίνεται αναφορά σε μία νίκη στα Νέμεα στον στίχο 3 αλλά ο ποιητής μας δίνει το όνομα του νικητή, του Πυθέα στον στίχο 58.

Cummins, 2009, σελ 333

⁵⁶ Βλ. Cummins, 2009, σελ 331-333 για περαιτέρω σύγκριση των επιγραφών με την ωδή του Πινδάρου.

Η ΓΗ ΚΑΙ Η ΘΑΛΑΣΣΑ ΣΤΟΝ 6^ο ΝΕΜΕΟΝΙΚΟ ΤΟΥ ΠΙΝΔΑΡΟΥ

Αφού, λοιπόν, εξηγήσαμε την τακτική του Πινδάρου να τιμά γενιές αλλά και να φροντίζει για την ισορροπία στην παρουσίαση των αθλητικών επιτυχιών των μελών, ας δούμε με ποιον τρόπο μπορούν οι γενιές να συσχετιστούν με την γη. Όπως προαναφέρθηκε, οι μελετητές έχουν επικεντρωθεί στις εικόνες της γης. Θα προσπαθήσω να δείξω, ωστόσο, ότι εξίσου σημαντικές είναι και οι μεταφορές για την θάλασσα που καλύπτουν το δεύτερο μισό της ωδής.

Στον Έκτο Νεμεόνικο είναι έντονη η παρουσία της γης αλλά και της θάλασσας. Πιο συγκεκριμένα, οι εικόνες της γης που συναντάμε στην ωδή καλύπτουν το πρώτο μισό του ποιήματος (στίχοι 1-30), ενώ στο υπόλοιπο μισό συναντάμε αρκετές θαλάσσιες εικόνες (στίχοι 31-65). Αρχικά, θα παραθέσω τις εικόνες της γης και της θάλασσας που εντοπίζονται στην ωδή και στην συνέχεια θα προχωρήσω σε μία ανάλυση της λειτουργίας των εικόνων αυτών σε σχέση με το σύνολο του ποιήματος.

ΤΟ ΣΤΟΙΧΕΙΟ ΤΗΣ ΓΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΑΣ

Κατ' αρχάς, η ωδή ξεκινάει με αναφορά στην Γη, η οποία είναι η κοινή μητέρα των θεών και των ανθρώπων (στίχοι 2-3). Λίγο παρακάτω, ο ομιλητής συσχετίζει το γένος του Αλκιμίδα με τα γόνιμα χωράφια, τα οποία άλλοτε δίνουν άφθονους καρπούς, άλλοτε ξεκουράζονται.

τεκμαίρει {δὲ} καὶ νυν Ἀλκιμίδας τὸ συγγενὲς ἰδεῖν
ἄγχι καρποφόροις ἀρούραισιν, αἵτ' ἀμειβόμεναι
τόκα μὲν ὦν βίον ἀνδράσιν ἐπ-
ηετανὸν ἐκ πεδίων ἔδοσαν,
τόκα δ' αὐτ' ἀναπασάμεναι σθένος ἔμαρψαν.

(στίχοι 8-11)

Η αναφορά στις νίκες του Αλκιμίδα ακολουθείται από την αναφορά στις νίκες του Πραξιδάμαντα, ο οποίος πρώτος έφερε **βλαστάρια** (ἔρνεα) στην γενιά του Αιακού με την νίκη του στην Ολυμπία. Ο Πίνδαρος, λοιπόν, επιλέγει να παρομοιάσει τις αθλητικές επιτυχίες του Πραξιδάμαντα με ένα στοιχείο της γης.

Οι εικόνες που σχετίζονται με την θάλασσα εμφανίζονται στο δεύτερο μισό της ωδής. Η πρώτη θαλάσσια εικόνα που συναντάμε βρίσκεται στους στίχους 27-29.

εὖ-

θὺν' ἐπὶ τοῦτον, ἄγε, Μοῖσα

οὐ̄ρον ἐπέων

εὐκλέα·

Πρόκειται για μία ναυτική μεταφορά. Ο ομιλητής παρακαλεί την Μούσα να φέρει ένδοξο άνεμο από λόγια. Στην συνέχεια, οι Βασσίδες παρουσιάζονται ως *ναυστολέοντες* (στίχος 32) · η γενιά των Βασσίδων κουβαλά φορτίο με δικά της εγκωμιαστικά τραγούδια (ἐπικώμια). Ο Πίνδαρος επιλέγει μία λέξη, η οποία σαφώς παραπέμπει σε ναυτικά συμφραζόμενα.

Στον στίχο 37 συναντάμε την λέξη ἔρνεσι για τα βλαστάρια της Λητούς. Σαφώς επιστρέφουμε στις εικόνες που σχετίζονται με την γη. Άλλωστε νωρίτερα ο Πίνδαρος είχε χρησιμοποιήσει την ίδια λέξη για τις νίκες του Πραξιδάμαντα, τις οποίες έχουμε συνδέσει ήδη με την Γη. Κατά κάποιον τρόπο, στο σημείο αυτό το πρώτο μέρος της ωδής συνδέεται με το δεύτερο, η γη με την θάλασσα. Μάλιστα, αμέσως μετά την αναφορά στα βλαστάρια της Λητούς ο ομιλητής τονίζει πως ο Κρεοντίδας τιμάται από την γέφυρα του ακούραστου Πόντου (πόντου τε γέφυρ' ἀκάμαντος, στίχος 39) επιστρέφοντας έτσι στο στοιχείο της θάλασσας.

Εντοπίζουμε, ακόμη, έναν στίχο της ωδής στον οποίον συνυπάρχουν η γη και η θάλασσα. Πρόκειται για τον στίχο 48.

πέταται δ' ἐπὶ τε χθόνα καὶ διὰ θαλάσσης τηλόθεν

ὄνυμ' αὐτῶν·

Το όνομα των Βασσίδων διαδίδεται με φτερωτή φήμη σε γη και θάλασσα. Ακολουθως, όταν ο ομιλητής αφηγείται τον σύντομο μύθο για τον φόνο του Μέμνονα, τονίζει ότι ο Αχιλλέας πριν σκοτώσει τον γιο της φωτεινής Αυγής, κατέβηκε από το άρμα του και πάτησε στην γη.

βαρὺν δέ σφιν

νεῖκος Ἀχιλεύς

ἔμπεσε χαμαὶ καταβαίς ἀφ' ἄρμάτων,

(στίχοι 50-51)

Οι στίχοι 55-57 αποτελούν μία καθαρά ναυτική εικόνα από την μία, ένα ποιητολογικό σχόλιο από την άλλη. Στους στίχους αυτούς θα αναφερθούμε εκτενώς στην συνέχεια.

τὸ δὲ πὰρ ποδὶ ναὸς ἐλίσσόμενον αἰεὶ κυμάτων

λέγεται παντὶ μάλιστα δονεῖν

θυμόν.

Ο Έκτος Νεμεόνικος κλείνει παρομοιάζοντας τον Μελησία, προπονητή του Αλκιμίδα, με δελφίни εξαιτίας της ταχύτητας και της δύναμής του. Η ωδή, λοιπόν, ξεκινάει με την εικόνα της Γης ως μητέρας θεών και ανθρώπων και κλείνει με μία θαλάσσια εικόνα.

Η ΓΗ ΚΑΙ ΟΙ ΒΑΣΣΙΔΕΣ

Με ποιον τρόπο λειτουργούν, όμως, όλες αυτές οι εικόνες της γης και της θάλασσας και πώς θα μπορούσαν να συνδεθούν με τις γενιές και το σύνολο της ωδής;

Ξεκινώντας από την Γαία, πέρα από την ξεκάθαρη δήλωση του ομιλητή στην αρχή ότι αποτελεί την κοινή μητέρα θεών και ανθρώπων, το στοιχείο της γης χρησιμοποιείται από τον Πίνδαρο και για την ερμηνεία ενός άλλου «φαινομένου».

Όπως προαναφέρθηκε, στόχος του Πινδάρου στην ωδή αυτή είναι να τιμήσει, όχι έναν νικητή όπως γίνεται συνήθως, αλλά πέντε γενιές της οικογένειας των Βασσίδων. Η θέση του, όμως, είναι δύσκολη και αμήχανη θα μπορούσαμε να πούμε, καθώς ναί μεν ο Αλκιμίδας, ο τωρινός νικητής, τίμησε την οικογένειά του, ο πατέρας του και ο προπάππος του από την άλλη δεν την τίμησαν με παρόμοιο τρόπο. Πρέπει, λοιπόν, με κάποιο τρόπο να αναδειχθεί η γενιά στο σύνολό της χωρίς να υπάρχει εστίαση στις αθλητικές αποτυχίες, οι οποίες πρέπει κάπως να δικαιολογηθούν.

Στην πρώτη στροφή ο Πίνδαρος αντιπαραβάλλει το γένος των θεών και το γένος των ανθρώπων τονίζοντας την σιγουριά και την ασφάλεια των θεών σε αντίθεση με την αμηχανία και άγνοια των ανθρώπων (τὸ μὲν οὐδέν). Από την μία πλευρά μοιάζουμε με τους θεούς νόον και φύσιν αλλά από την άλλη δεν είμαστε από τα «ευνοημένα» παιδιά της Γης, αφού δεν γνωρίζουμε την μοίρα μας.

Με το όνομα του Αλκιμίδα στον στίχο 8 εξαφανίζεται το μεταφυσικό στοιχείο και η αντίληψη ότι η επιτυχία των ανθρώπων εμπεριέχει και το στοιχείο της αποτυχίας συνδέεται άμεσα με την Γη. Το γένος του Αλκιμίδα παρομοιάζεται με την Γη, με τα χωράφια, τα οποία άλλοτε είναι γόνιμα και δίνουν καρπούς στους ανθρώπους, άλλοτε πάλι ξεκουράζονται συγκεντρώνοντας δυνάμεις.

Οι νίκες και οι αποτυχίες της γενιάς, όπως έχουμε δει, παρουσιάζονται «εναλλάξ». Δικαίως, λοιπόν, η γενιά των Βασσίδων παρομοιάζεται με την Γη και τα χωράφια της καθώς τόσο το γένος αυτό όσο και η Γη έχουν ένα κοινό χαρακτηριστικό · προκειμένου να είναι γόνιμα και να δίνουν καρπούς, είτε κυριολεκτικά, είτε μεταφορικά, αναπαύονται ανά διαστήματα ανακτώντας δυνάμεις για την γόνιμη

περίοδό τους⁵⁷. Ο Αλκιμίδας ανήκει στην «παραγωγική περίοδο» της γενιάς του και χαρίζει στην οικογένειά του την νίκη. Ο Έκτος Νεμεόνικος ξεκινάει με το γένος θεών και ανθρώπων, ενώ στην συνέχεια γίνεται εκτενής αναφορά στο γένος των Βασιίδων. Όπως τονίζει και η Athanassaki, ο Πίνδαρος ενδιαφερόταν περισσότερο να τραγουδήσει το κλέος του νικητή και της οικογένειάς του, παρά να δώσει λεπτομέρειες των συνθηκών κάτω από τις οποίες επήλθε η αθλητική επιτυχία⁵⁸. Κατανοούμε, λοιπόν, την «εμμονή» του Πινδάρου στις γενιές.

Το στοιχείο της γης, μπορεί να συσχετιστεί και με έναν άλλον τρόπο με τον νικητή. Ο Πίνδαρος, όταν παραθέτει τον μύθο για τον φόνο του Μέμνονα, αναφέρει πως ο Αχιλλέας κατέβηκε από το άρμα του, πάτησε στην γη και μετά σκότωσε τον αντίπαλό του. Οπωσδήποτε το έδαφος του έδωσε πολύ μεγαλύτερη σταθερότητα ώστε να επιτεθεί. Αλλά και στην πάλη η σταθερότητα αποτελεί θεμελιώδες στοιχείο ώστε να επέλθει η πολυπόθητη νίκη του αθλητή.

⁵⁷ Ο Ευριπίδης αναφέρει πως η γη είναι η θεά Δήμητρα (Δη-μητρα, Γη-μητρα, μητέρα Γη, Πρινανάκης, 1999, σελ 39): *δύο γάρ, ᾧ νενανία, τὰ πρώτ' ἐν ἀνθρώποισι, Δήμητηρ θεά – γή δ' ἐστίν, ὄνομα δ' ὀπότερον βουλή κάλει* (Ευριπίδης, Βάκχες 274). Η Περσεφόνη ήταν κόρη της θεάς Δήμητρας. Πατέρα της ήταν ο Δίας και σύζυγός της ο Άδης, ο οποίος την πήρε στον κάτω κόσμο για την ομορφιά της. Η Δήμητρα, όμως, την ζήτησε πίσω. Ο Άδης συμφώνησε να ανεβαίνει η Περσεφόνη έξι μήνες στον πάνω κόσμο και να κατεβαίνει τους επόμενους έξι κάτω. Έτσι, τους μήνες που η Περσεφόνη ήταν στον πάνω κόσμο, η Δήμητρα χαιρόταν και η φύση ήταν εύφορη, ενώ τους υπόλοιπους η γη δεν έδινε καρπούς. Έτσι εξηγείται από τον μύθο η καρποφορία της γης και η αγρανάπαυση. Ο μύθος της αρπαγής εμφανίζεται στον Ησίοδο (Θεογονία, 767)

⁵⁸ Athanassaki, 2012, σελ 1

Η ΔΥΝΑΜΗ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΜΦΥΤΟΥ ΤΑΛΕΝΤΟΥ

Το στοιχείο της φύσης είναι έντονο στον *Έκτο Νεμεόνικο*, καθώς κυριαρχούν οι εικόνες της γης και της θάλασσας, οι οποίες, μάλιστα, σχετίζονται με τον έπαινο της γενιάς των Βασσίδων. Η φύση, όμως, ως κυρίαρχη εικόνα της ωδής και αν λάβουμε υπόψιν και την ερμηνεία της λέξης ως «η φυσική κατάσταση ενός ατόμου ή ενός πράγματος ως αποτέλεσμα της φυσικής αναπτύξεως αυτού»⁵⁹ μπορεί να συσχετιστεί και με ένα άλλο χαρακτηριστικό των αθλητών, που δεν είναι άλλο από το έμφυτο ταλέντο, το οποίο αναπτύσσεται και καλλιεργείται.

Η φύση είναι ένα στοιχείο το οποίο οι άνθρωποι λατρεύουν αλλά και φοβούνται. Η δύναμή της μπορεί να απειλήσει τον πολιτισμό, παράλληλα, όμως, αποτελεί μία δύναμη χωρίς την οποία δεν μπορεί να υπάρξει ζωή⁶⁰. Ο άνθρωπος σχετίζεται άμεσα, εξαρτάται από την φύση και αποτελεί μέρος της. Για παράδειγμα, οι δραστηριότητες της ιστιοπλοΐας και της γεωργίας δεν μπορούν να υπάρξουν χωρίς άνεμο και βροχή. Οι δυνάμεις αυτές της φύσης, όμως, είναι χρήσιμες και απαραίτητες μόνο εάν μπορούν να αξιοποιηθούν για ένα ευεργετικό για τον άνθρωπο αποτέλεσμα. Από την άλλη πλευρά, οι δυνατοί άνεμοι εμποδίζουν την δραστηριότητα ενός ιστιοπλόου, ενώ η δυνατή βροχή μπορεί να καταστρέψει το έργο ενός γεωργού.

Το στοιχείο της φύσης με αυτή την έννοια μπορεί να συσχετιστεί με το έμφυτο ταλέντο του κάθε ανθρώπου. Για να περάσουμε, όμως, στα αθλητικά συμφραζόμενα που απασχολούν και τον Πίνδαρο, είναι πολυσυζητημένο το θέμα της συμβολής του έμφυτου ταλέντου στην τελική επιτυχία του εκάστοτε αθλητή. Συγκεκριμένα, ο Rose μελετά όλα χωρία τα οποία δείχνουν ότι η αριστεία είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την φυά⁶¹.

Αρκεί, όμως, το έμφυτο ταλέντο για την αθλητική επιτυχία; Νομίζω πως όχι. Η νίκη δεν έρχεται αυτόματα αποκλειστικά και μόνο επειδή ο αθλητής έχει αυτή την ικανότητα. Σημαντικότερο ρόλο στο τελικό αποτέλεσμα διαδραματίζει ο τρόπος με τον οποίο θα καλλιεργήσει κάποιος το ταλέντο αυτό. Ο Crotty, μάλιστα, υποστηρίζει ότι η αθλητική

⁵⁹ Λήμμα «φύσις», Lidell Scott

⁶⁰ Boeke, 2007, σελ 46

⁶¹ Rose, 1992, σελ. 160

νίκη αποτελεί συνέπεια ανθρώπινης και θεϊκής συμβολής⁶². Ο Shorey από την πλευρά του αναφέρει πως ο Πίνδαρος ένιωθε θαυμασμό για τον συνδυασμό μοίρας, έμφυτου ταλέντου, μάθησης και πρακτικής⁶³. Πρόκειται για στοιχεία τα οποία συναντάμε στον *Έκτο Νεμεόνικο*. Η μοίρα είναι αυτή που ορίζουν οι θεοί (ο Αλκιμίδας ακολουθεί την μοίρα που όρισε ο Δίας, στίχος 13). Το έμφυτο ταλέντο αποδεικνύεται από τις αθλητικές επιτυχίες των προγόνων του Αλκιμίδα, οι οποίοι του κληροδότησαν την ικανότητα της νίκης, αλλά και από την λέξη *φύσιν* στον στίχο 5, την έμφυτη ορμή που αποτελεί μάλιστα κοινό στοιχείο θεών και ανθρώπων. Η πρακτική και η μάθηση χρεώνονται στο τέλος της ωδής στον ικανότατο προπονητή Μελησία.

Κατά την άποψή μου και μελετώντας όσα παραθέτει ο Πίνδαρος στην ωδή του, το αποτέλεσμα κρίνεται από όλα τα παραπάνω στοιχεία · το έμφυτο ταλέντο, την καλλιέργειά του, την μοίρα την οποία ορίζουν οι θεοί. Θεωρώ πως δεν έχει ιδιαίτερη σημασία αν κάποιο από τα στοιχεία αυτά υπερτερεί έναντι του άλλου. Αυτό που πρέπει να τονιστεί στην παρούσα φάση είναι η ανάγκη να συνδυαστούν για την επίτευξη του επιθυμητού στόχου.

Πώς, λοιπόν, ο συνδυασμός έμφυτου ταλέντου και άσκησής του μπορεί να συσχετιστεί με την φύση; Αναφέραμε νωρίτερα ότι η φύση είναι ωφέλιμη για τον άνθρωπο, μόνο όμως όταν η δύναμή της μπορεί να αξιοποιηθεί. Με τον ίδιο τρόπο, το έμφυτο ταλέντο ενός αθλητή είναι ωφέλιμο αποκλειστικά και μόνο όταν καλλιεργηθεί.

Επομένως, η φύση έχει τις θετικές και τις αρνητικές πλευρές της. Στον *Έκτο Νεμεόνικο*, το στοιχείο της φύσης και, συγκεκριμένα, της γης και της θάλασσας είναι έντονο. Παρατηρούμε, όμως, μόνο την θετική πλευρά της φύσης, παραδείγματος χάριν τον ένδοξο άνεμο από λόγια στους στίχους 27-29 ή τον ακούραστο Πόντο που τιμά την νίκη του Κρεοντίδα στον στίχο 39. Η καλή πλευρά της φύσης σχετίζεται άμεσα με την αθλητική επιτυχία, καθώς συμβολίζει την ευτυχή συγκυρία της νίκης.

⁶² Crotty, 1982, σελ 3

⁶³ Shorey, 1909, σελ. 189

Ο ΜΕΛΗΣΙΑΣ ΩΣ ΔΕΛΦΙΝΙ

Προχωρώντας στις θαλάσσιες εικόνες, ας περάσουμε σε μία πολύ σημαντική εικόνα της ωδής, η ανάλυση της οποίας θα αναδείξει την σημασία των μεταφορών της θάλασσας για την τελική εικόνα του ποιήματος. Πρόκειται για την παρομοίωση του Μελησία με δελφίνι.

δελφῖνι καὶ τάχος δι' ἄλμας

ἴσον <κ'> εἵποιμι Μελησίαν

χειρῶν τε καὶ ἰσχύος ἀνίοχον.

(στίχοι 64-66)

Ο Πίνδαρος αφιερώνει μόλις τρεις στίχους στον προπονητή Μελησία. Συγκεκριμένα τον χαρακτηρίζει ηνίοχο των χεριών και της δύναμης και τον παρομοιάζει με δελφίνι εξαιτίας της ταχύτητάς του. Μπορούμε πολύ καλά να καταλάβουμε γιατί τον αποκαλεί ηνίοχο των χεριών και της δύναμης, καθώς το άθλημα στο οποίο προπονούσε τους επίδοξους νικητές ήταν η πάλη. Χαρακτηριστικό ενός ηνίοχου είναι η δύναμη των χεριών για να χειριστεί τα ηνία. Από την άλλη πλευρά, ηνίοχος σημαίνει και καθοδηγητής, επομένως ο Μελησίας ήταν αυτός που «κρατούσε τα ηνία», που καθοδηγούσε τους αθλητές προπονώντας τους. Αυτό, όμως, που έχει προκαλέσει ιδιαίτερη εντύπωση και έχει απασχολήσει τους μελετητές είναι η παρομοίωση του Μελησία με δελφίνι⁶⁴.

Ο Gerber υποστηρίζει ότι, όπως ο αετός θεωρείται το καλύτερο από τα πετούμενα, έτσι και το δελφίνι θεωρείται το καλύτερο από τα πλάσματα της θάλασσας⁶⁵. Επομένως, ο χαρακτηρισμός του Μελησία ως δελφινιού είναι ιδιαίτερα τιμητικός. Γιατί, όμως, δελφίνι;

Ο Bury από την πλευρά του υποστηρίζει πως ο Μελησίας παρομοιάζεται με δελφίνι εξαιτίας της ελαστικότητας του σώματός του⁶⁶. Αν το καλοσκεφτούμε, το άθλημα της πάλης απαιτεί ευλυγισία και ελαστικότητα του σώματος. Ο Fennell υποστηρίζει ότι, όπως το δελφίνι

⁶⁴ Για τους προπονητές στον Πίνδαρο βλ. Nash, 1990, σελ 102-120 και Woloch, 1963, σελ 102-104.

Για την εκπαίδευση των αθλητών γενικότερα βλ. Harris, 1964, σελ. 170-178

⁶⁵ Gerber, 1999, σελ 86

⁶⁶ Bury, 1890, σελ. 235

είναι αξεπέραστο σε ταχύτητα, έτσι και ο Μελησίας είναι αξεπέραστος στην ειδικότητά του⁶⁷. Ο Πίνδαρος, βέβαια, έχει αναφέρει και σε άλλες ωδές του τον Μελησία. Συγκεκριμένα, είναι απόλυτα ξεκάθαρο από τον *Ογδοο Ολυμπιονικό* (στίχοι 54-60) και τον *Τέταρτο Νεμεόνικο* (στίχοι 93-94) ότι ο Μελησίας υπήρξε επιτυχημένος παλαιστής και μέρος της επιτυχίας του θα πρέπει να συμπεριελάμβανε τους ταχείς ελιγμούς του. Επίσης, η ταχύτητα των χεριών και των ποδιών παρουσιάζονται ως χαρακτηριστικά ενός επιτυχημένου παλαιστή στον *Ένατο Ολυμπιονικό*⁶⁸. Επομένως, τα στοιχεία της ευλυγισίας και της ταχύτητας αποδίδονται στον Μελησία και σε άλλες ωδές του Πινδάρου, χαρακτηριστικά τα οποία σίγουρα θα μπορούσε να διδάξει στους αθλητές του.

Η δική μου επιχειρηματολογία σχετικά με την επιλογή του Πινδάρου να παρομοιάσει τον Μελησία με δελφίни θα στηριχθεί στην άποψη του Bury, ο οποίος, εκτός του ότι δίνει μια ερμηνεία για την παρομοίωση, εντάσσει και στα συμφραζόμενα της ωδής την επιλογή αυτή⁶⁹. Κατ' αρχάς, αναφέρει χαρακτηριστικά ότι ο Λουκιανός χρησιμοποιεί το ρήμα *δελφινίζω* για να περιγράψει την ευλυγισία στο άθλημα της πάλης (1.24). Όμως, ακόμη κι αν ο Πίνδαρος ήθελε να χρησιμοποιήσει μία ποιητική εικόνα για να περιγράψει έναν επιδέξιο προπονητή, κατά την άποψή μου, δεν αιτιολογείται απόλυτα η επιλογή του να τον παρομοιάσει με δελφίни. Ίσως, λοιπόν, θα πρέπει να υποθέσουμε ότι ο ποιητής με την παρομοίωση αυτήν σκόπευε να συμβολίσει κάτι παραπάνω από την ευλυγισία του παλαιστή.

Αν επικεντρωθούμε στο δελφίни αυτό καθ' αυτό, θα διαπιστώσουμε ότι τα δύο χαρακτηριστικά για τα οποία είναι κυρίως γνωστό είναι η ταχύτητά του και η αγάπη για την μουσική, όπως διαπιστώνουμε και από την ιστορία του λυρικού ποιητή Αρίωνα, η οποία μας είναι γνωστή από τον Ηρόδοτο⁷⁰. Κάποτε ο Αρίων αποφάσισε να ταξιδέψει στην Σικελία για να εξασφαλίσει τα προς το ζην. Εκεί, αφού με την τέχνη του συγκέντρωσε χρήματα και πλούτη, ξεκίνησε το ταξίδι της επιστροφής με ένα κορινθιακό πλοίο. Κατά την διάρκεια του ταξιδιού οι ναύτες θέλησαν να τον ληστέψουν και να τον πετάξουν στην θάλασσα. Ο Αρίων

⁶⁷ Fennell, 1899

⁶⁸ εὔχειρα, δεξιλογιον (στ. 111)

⁶⁹ Bury, 1890, σελ 235-238

⁷⁰ Ιστορία, 1.24.1-1.24.8

Bury, 1890, σελ 235

προσφέρθηκε να τους δώσει χρήματα για να σώσει την ζωή του, αλλά μάταια. Τότε τους παρακάλεσε να του κάνουν μία τελευταία χάρη · να τον αφήσουν να τραγουδήσει πριν από τον θάνατό του. Οι ναύτες δέχτηκαν. Ο Αρίων πήρε την κιθάρα του, στάθηκε στην πλώρη του καραβιού και τραγούδησε έναν ύμνο προς τον θεό Απόλλωνα. Τότε ένα δελφίνι, το οποίο εθεωρείτο το ιερό ζώο του Απόλλωνα, τον πήρε στην ράχη του και τον έβγαλε στο ακρωτήριο Ταίναρο. Από εκεί ο Αρίων πήγε πεζός στην Κόρινθο. Χάρη στον Ηρόδοτο, λοιπόν, ο Αρίων συνδέθηκε άμεσα με το δελφίνι και αυτό με την σειρά του με την μουσική.

Αλλά και ο ίδιος ο Απόλλωνας, στον Ομηρικό ύμνο στον Απόλλωνα (στίχοι 280-304), αφού ιδρύει το μαντείο στους Δελφούς, μεταμορφωμένος σε δελφίνι πέφτει μέσα στο καράβι Κρητών που πλέουν για την Πύλο. Στην συνέχεια αφού οδηγεί το καράβι στους Δελφούς και φανερώνεται στους Κρήτες, τους πείθει να τον υπηρετήσουν στο ιερό του.

Αξίζει στο σημείο αυτό να σημειωθεί ένα απόσπασμα, το οποίο επιβεβαιώνει το δεύτερο χαρακτηριστικό του δελφινιού που αναφέραμε, την αγάπη για την μουσική.

άλιον δ' ἐρεθίζομαι δελφῖνος ὑπόκρισιν ·

τὸν μὲν ἀκύμονος ἐν πόντου πελάγει

αὐλῶν ἐκίνησ' ἐρατὸν μέλος

Fragment 235

Το δελφίνι, λοιπόν, σχετίζεται άμεσα με το μέλος· ο Μελησίας ετυμολογικά επίσης θα μπορούσε να σχετίζεται με το μέλος · αλλά και ο Πίνδαρος στον στίχο 54 σημειώνει ἔχω μελέταν (μελέταν, μέλος)⁷¹. Ας μην ξεχνάμε, επίσης, ότι μελετάμε λυρική ποίηση, θεμελιώδες στοιχείο της οποίας είναι το μέλος. Δεν μπορεί παρά να υπάρχει μία σύνδεση ανάμεσα σε αυτά τα στοιχεία. Κατ' αρχάς, η λέξη μελέταν ενδεχομένως να προετοιμάζει την αναφορά στον Μελησία, ο οποίος παρομοιάζεται με δελφίνι. Καταλαβαίνουμε, έτσι, και την ναυτική μεταφορά η οποία ακολουθεί άμέσως μετά την δήλωση του Πινδάρου ἔχω μελέταν.

⁷¹ Μελέταν: μέλω: μέλος · πρόκειται για λέξεις με κοινή ρίζα
βλ Homann λήμμα «μελέτα»

Ο Bury, επίσης, συνδέει τα δελφίνια με τους Αιγινήτες και κατ' επέκταση με τους Βασσίδες⁷². Στο σημείο αυτό αξίζει να παραθέσουμε ένα ιδιαίτερα διαφωτιστικό για την περίπτωσή μας απόσπασμα:

οἷοι δ' ἀρετὰν

δελφῖνες ἐν πόντῳ ταμίαι τε σοφοὶ

Μοισᾶν ἀγωνίων τ' ἀέθλων.

Απόσπασμα 1.9.8

Εδώ οι Αιγινήτες, σύμφωνα με τον Bury, συγκρίνονται με δελφίνια, ενώ τα δελφίνια συσχετίζονται με αγώνες και με το τραγούδι, όπως είδαμε στο προηγούμενο απόσπασμα που παραθέσαμε. Αλλά και στον Έκτο Νεμεόνικο διαβάζουμε στον στίχο 59 *ἀγώνων, τοῖς ἐνέποισιν ἱερούς*. Τα δελφίνια, λοιπόν, συνδέονται με το τραγούδι και τους αγώνες. Αλλά και ο Μελησίας συνδέεται με το τραγούδι (μέλος) και τους αγώνες αφού είναι προπονητής των παλαιστών και υπήρξε ο ίδιος παλαιστής.

Ο παραλληλισμός, όμως, των Βασσίδων με δελφίνια μπορεί να στηριχθεί και με βάση τα όσα στοιχεία μας δίνει το προηγούμενο απόσπασμα και ο Έκτος Νεμεόνικος. Στον στίχο 26 ο οίκος των Βασσίδων χαρακτηρίζεται ως *ταμίας στεφάνων* και μάλιστα σε συμφραζόμενα ναυτικής μεταφοράς. Αλλά και στο απόσπασμα που παραθέσαμε οι Αιγινήτες αποκαλούνται *ταμίαι ἀγωνίων ἀέθλων*. Άρα, λοιπόν, δεν θα μπορούσαμε να πούμε ότι οι Βασσίδες παρομοιάζονται, μέσω του Μελησία, με δελφίνια; Η υπόθεση αυτή, άλλωστε, δίνει μία ακόμη εξήγηση για τις ναυτικές μεταφορές που χρησιμοποίησε ο Πίνδαρος στην ωδή του.

Η επιλογή λοιπόν του Πινδάρου να παρομοιάσει τον Μελησία με δελφίνε συνδέει με τρόπο εκπληκτικό τον προπονητή με τα υπόλοιπα στοιχεία που παρατίθενται στην ωδή, δηλαδή τους Αιγινήτες, τους Βασσίδες, την θάλασσα και το μέλος (Μελησίας, μελέταν).

Ιδιαίτερη εντύπωση προκαλεί, βέβαια, το γεγονός ότι ο Μελησίας, όντας Αθηναίος, τιμάται και μάλιστα με τέτοιον τρόπο σε μία Αιγινήτικη

⁷² Bury, 1890, σελ 238

ωδή. Την εποχή που υποθέτουμε ότι χρονολογείται η ωδή, γύρω στο 465 πΧ, υπήρχε πολιτική κρίση μεταξύ Αθήνας και Αίγινας⁷³. Γιατί, λοιπόν, ο Πίνδαρος επιλέγει να επαινέσει σε αιγινητικό κοινό έναν Αθηναίο προπονητή;

Αρκετές είναι οι υποθέσεις των μελετητών. Ο Wade-Gery υποστηρίζει πως ο Μελησίας ήταν ο πιο κοντινός Αθηναίος φίλος του Πινδάρου⁷⁴. Η Burnett από την πλευρά της υποθέτει πως πρόκειται για έναν αυθόρμητο έπαινο⁷⁵. Η Athanassaki υποστηρίζει πως δεν πρέπει να μας κάνει εντύπωση ο έπαινος του Μελησία από τον Πίνδαρο, καθώς ο προπονητής έχει ήδη αναλάβει δύο Αιγινήτες αθλητές, τον Τιμάσαρχο (Νεμ. 4.93-96) και τον Αλκιμίδα (Νεμ. 6.64-66). Αυτό δείχνει ότι οι Αιγινήτες εκτιμούσαν και εμπιστεύονταν τον Μελησία⁷⁶. Τέλος, ο Fearn αναφέρει πως η τακτική αυτή του Πινδάρου αποδεικνύει τους ισχυρούς δεσμούς μεταξύ Αθηναίων και Αιγινητών αριστοκρατών⁷⁷.

Οι παραπάνω απόψεις στο σύνολό τους αποδεικνύουν ότι δεν πρέπει να απορούμε για την επιλογή του Πινδάρου να επαινέσει τον Μελησία, ο οποίος ήταν Αθηναίος. Άλλωστε, αυτό που έχει σημασία είναι οι πράξεις του και τα αποτελέσματα που έφεραν αυτές στους Αιγινήτες αθλητές.

⁷³ Athanassaki, 2011, σελ 291

⁷⁴ Wade-Gery, 1958, σελ 243-247

⁷⁵ Burnett, 2005, σελ 216-17

⁷⁶ Athanassaki, 2011, σελ 292

⁷⁷ Athanassaki, 2011, σελ 292

ΤΑ ΠΟΙΗΤΟΛΟΓΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ ΣΤΟΝ ΕΚΤΟ ΝΕΜΕΟΝΙΚΟ

Τα ποιητολογικά σχόλια στον Έκτο Νεμεόνικο δεν τίθενται από τον Πίνδαρο σε τυχαίες θέσεις, καθώς σχετίζονται άμεσα με τα θέματα που θέλει να τονίσει σε κάθε περίπτωση. Επίσης, θα αναδείξω πως σε κάθε ποιητολογικό σχόλιο συμπεριλαμβάνεται κάποια εικόνα της γης ή της θάλασσας, στοιχείο το οποίο συμβάλλει στην συνοχή της ωδής.

Στους στίχους 25-30 ο Πίνδαρος εκφράζει την ελπίδα ότι τα λόγια του είναι εύστοχα και θα κατορθώσουν να υμνήσουν την άξια γενιά των Βασσίδων. Οι πράξεις της γενιάς αυτής είναι αξιέπαινες και προσφέρουν υλικό στους θεράποντες των Πιερίδων, δηλαδή στους ποιητές. Ο ομιλητής, λοιπόν, δίνει έμφαση στο γεγονός ότι οι σπουδαίες πράξεις των ανθρώπων μένουν στους αιώνες χάρη στους ποιητές, οι οποίοι εμπνέονται από αυτές και γράφουν ποιήματα.

ἔλπομαι

μέγα εἰπῶν σκοποῦ ἄντα τυχεῖν

ὥτ' ἀπὸ τόξου ἰεῖς· εὖ-

θον' ἐπὶ τοῦτον, ἄγε, Μοῖσα, (28)

οὔρον ἐπέων (28b)

Ἔνκλέα· παροιχομένων γὰρ ἀνέρων, (29)

ἄοιδαὶ καὶ λόγοι τὰ καλά σφιν ἔργ' ἐκόμισαν· (30)

Εδώ έχουμε την φράση οὔρον ἐπέων , η οποία παραπέμπει στην θάλασσα.

Το γεγονός της διαιώνισης των γεγονότων μέσω των ποιημάτων συζητάει, βέβαια, ο Πίνδαρος και στον Έκτο Πυθιόνικο.

Πυθιόνικος ἔνθ' ὀλβίοισιν Ἐμμενίδαις
ποταμία τ' Ἀκράγαντι καὶ μὰν Ξενοκράτει
έτοιμος ὕμνων θησαυρὸς ἐν πολυχρύσῳ
Ἄπολλωνία τετείχισται νάπα·
τὸν οὔτε χειμέριος ὄμβρος, ἐπακτὸς ἐλθὼν
ἐριβ' ῥόμου νεφέλας
στρατὸς ἀμείλιχος, οὔτ' ἄνεμος ἐς μυχούς

άλος ἄξεισι παμφόρω χεράδει
τυπτόμενον.

(στίχοι 5-14)

Εδώ ο ποιητής τονίζει την αντίθεση ανάμεσα στα φυσικά μνημεία και τα ποιήματα, όσον αφορά στη διαίωνιση της μνήμης των γεγονότων. Το ποίημα αποτελεί έναν θησαυρό, τον οποίο δεν θα φθείρει ούτε χειμωνιάτικη βροχή, ούτε άνεμος στα βάθη της θάλασσας. Παρατηρούμε ότι και εδώ είναι έντονη η παρουσία της φύσης αλλά η αρνητική της πλευρά (χειμωνιάτικη βροχή, άνεμος τα οποία φθείρουν τα φυσικά μνημεία, όχι όμως τα ποιήματα). Αντιθέτως, στον Έκτο Νεμεόνικο παρουσιάζεται η θετική πλευρά της φύσης μόνο. Παρατηρούμε, επίσης, ότι στον Έκτο Πυθιόνικο η φύση μπορεί να καταστρέψει τα μνημεία, αλλά όχι τα τραγούδια ενώ στον Έκτο Νεμεόνικο η φύση συσχετίζεται μόνο με τα τραγούδια, τα οποία διασώζονται στους αιώνες. Γι' αυτό και ο ομιλητής ζητά από την Μούσα να στείλει «ούριο άνεμο», ο οποίος θα ταξιδέψει μέσα από τα λόγια του ποιήματος τις ένδοξες πράξεις των Βασιίδων.

Η ποίηση, λοιπόν, διασώζει τις ένδοξες πράξεις των ανθρώπων. Αμέσως μετά ο ομιλητής αναφέρεται στις ένδοξες πράξεις των «ναυστολεόντων» Βασιίδων. Η ναυτική μεταφορά στο σημείο αυτό της ωδής δεν είναι καθόλου τυχαία, όπως θα διαπιστώσουμε στην συνέχεια. Σε πρώτο στάδιο, παρατηρούμε ότι ο ναυτικός όρος *ναυστολέοντες* συνδέεται με την φράση *οὔρον ἐπέων* στον στίχο 28b.

Ποιητολογικό σχόλιο, όμως, εντοπίζουμε επίσης στους στίχους 45 έως 47 του Έκτου Νεμεόνικου.

πλατεῖαι πάντοθεν λογίοισιν ἐντὶ πρόσοδοι
νᾶσον εὐκλέα τάνδε κοσμεῖν· ἐπεὶ σφιν Αἰακίδαι
ἔπορον ἔξοχον αἶσαν ἄρε-
τὰς ἀποδεικνύμενοι μεγάλας

Ο Πίνδαρος αναφέρεται στο γεγονός ότι το νησί της Αίγινας αποτελεί για πολλούς και διάφορους λόγους έμπνευση για τους ποιητές, οι οποίοι είχαν

βρει δρόμο για να επαινέσουν το νησί. Οι δρόμοι αυτοί, οι πρόσοδοι, δεν μπορεί παρά να είναι θαλάσσιοι. Ο λόγος των πολλών επαίνων ήταν τα έξοχα προτερήματα των Αιακιδών. Η γενιά του Αιακού, λοιπόν, ήταν ιδιαίτερα σημαντική για την λατρεία των Αιγινητών⁷⁸. Γι' αυτό, πολλές φορές ο Πίνδαρος εξισώνει τους Αιακίδες με τους Αιγινήτες, όπως για παράδειγμα στους στίχους 17-18.

κειῖνος γὰρ Ὀλυμπιόνικος ἐὼν Αἰακίδαις
ἔρνεα πρῶτος ἔνεικεν

Εδώ, φυσικά, έχουμε τα ἔρνεα, τα βλαστάρια, μία μεταφορά από την γη.

Ας επιστρέψουμε, όμως, στο ποιητολογικό σχόλιο των στίχων 45-47. Με τα λόγια του αυτά ο ποιητής ξεκινάει την μετάβαση από τον έπαινο των Βασσίδων στον μύθο χρησιμοποιώντας την οικεία για τους ποιητές εικόνα του μονοπατιού, η οποία αποτελεί μεταφορά για την ποίηση. Ως μονοπάτι, φυσικά, μπορεί να νοηθεί τόσο η πορεία του ποιητή μέχρι να ολοκληρώσει ένα ποίημα, όσο και η πορεία του αθλητή.

Αμέσως μετά ο Πίνδαρος παραθέτει τον μύθο που περιγράφει τον φόνο του Μέμνονα από τον Αχιλλέα. Η ἀρετά των Αιακιδών ταιριάζει με το ὄνυμά τους που πετάει πάνω από γη και θάλασσα και φτάνει ακόμη και στους Αιθίοπες, όταν δεν επιστρέφει ο Μέμνων:

καὶ ἐς Αἰθίοπας

Μέμνονος οὐκ ἄν ἀπονοστή- (50)

σαντος ἔπαλτο· βαρὺν δέ σφιν (50)

νεῖκος Ἀχιλεὺς (50b)

Ἔμπεσε χαμαὶ καταβαῖς ἀφ' ἀρμάτων, (51)

φαεννᾶς υἷον εὗτ' ἐνάριξεν Ἄοος ἀκμᾶ

ἔγχεος ζακότοιο.

Μόλις ολοκληρώνει την σύντομη αφήγηση του μυθολογικού επεισοδίου ο Πίνδαρος παραθέτει ακόμη ένα ποιητολογικό σχόλιο. Στο σημείο αυτό της ωδής, λοιπόν, εντοπίζουμε σχήμα κύκλου, καθώς έχουμε

⁷⁸ Gerber, 1999, σελ 72

ποιητολογικό σχόλιο τόσο πριν όσο και αμέσως μετά την μυθολογική αφήγηση. Μάλιστα, χρησιμοποιεί την εικόνα του μονοπατιού, όπως είχε κάνει και στην εισαγωγή του μύθου. Εδώ, όμως, ο δρόμος είναι ένας και τον έχουν ταξιδέψει παλαιότεροι ποιητές.

καὶ ταῦτα μὲν παλαιότεροι
ὁδὸν ἀμαξιτὸν εὖρον· ἔπο-
μαι δὲ καὶ αὐτὸς ἔχων μελέταν· (54)

Ἐχουμε ἤδη αναφέρει πῶς ἡ λέξη *μελέταν* σχετίζεται με το μέλος, τον Μελησία που παρομοιάζεται με δελφίни, και κατ' επέκταση με τις εικόνες της θάλασσας.

Ο Πίνδαρος, λοιπόν, τιμά τους Αιακίδες περιγράφοντας, ἔστω και σύντομα, την νίκη του Αχιλλέα ενάντια στον βασιλιά της Αιθιοπίας Μέμνονα. Μετά «κόβει» την ιστορία του, λέγοντας ότι πατάει σε έναν δρόμο που είχαν ανακαλύψει και οι παλαιότεροι. Ακολουθεί τον ίδιο δρόμο αλλά έχει διαφορετική ἔγνοια (*μελέταν*), να τιμήσει τον νικητή. Ο κάθε ποιητής, δηλαδή, ακολούθησε το συγκεκριμένο μονοπάτι με κάποιο σκοπό. Η ἔγνοια του Πινδάρου ακολουθώντας αυτόν τον δρόμο είναι να τιμήσει τον Αλκιμίδα. Ασφαλώς, δεν μπορούμε να ξέρουμε τους ποιητές που είχε στο μυαλό του ο Πίνδαρος, εκτός από τον συγγραφέα της χαμένης σήμερα *Αιθιοπίδος*⁷⁹.

Η αυτοαναφορά του ποιητή στο ίδιο του το ἔργο θα πρέπει, σύμφωνα με τον Crotty, να γνωστοποιήσει στο ακροατήριο το γεγονός ότι το ποίημα είναι αποτέλεσμα προσωπικής προσπάθειας και κόπου⁸⁰. Από όλα τα θέματα που έχει στην διάθεσή του, διαλέγει ένα συγκεκριμένο, αυτό που τον συγκινεί περισσότερο και ασχολείται μαζί του ἔχων *μελέταν*, με ιδιαίτερη ἔγνοια και προσήλωση στον στόχο του.

Τα θέματα που έχει στην διάθεσή του ο ποιητής μπορούν να παραλληλιστούν, με βάση τα ὅσα διαβάζουμε στην ὠδή, με κύματα. Από όλα τα κύματα, λοιπόν, αυτό που κυλά μπροστά στο καράβι ταράζει την

⁷⁹ Gerber, 1999, σελ 78

⁸⁰ Crotty, 1982, σελ 27

καρδιά πολύ περισσότερο, όπως λέει χαρακτηριστικά ο Πίνδαρος στους στίχους 55-57.

τὸ δὲ πὰρ ποδὶ ναὸς ἑλισσόμενον αἰεὶ κυμάτων (55)

λέγεται παντὶ μάλιστα δονεῖν

θυμόν. ἐκόντι δ' ἐγὼ νώ-

τω μεθέπων δίδυμον ἄχθος (57)

ἄγγελος ἔβαν (57b)

Η αναφορά στα κύματα, βεβαίως, δηλώνει επίσης ότι ο ποιητής έχει επιλέξει έναν θαλάσσιο δρόμο, ο οποίος συμβολίζει την ποίηση. Ο θαλάσσιος δρόμος είναι επίσης μεταφορά για την ποίηση επειδή υμνεί τους νησιώτες Αιγινήτες.

Ιδιαίτερη εντύπωση προκαλούν στον σημερινό αναγνώστη οι παραπάνω στίχοι. Ο ίδιος ο Πίνδαρος παρουσιάζει τον εαυτό του πρόθυμο μαντατοφόρο που κουβαλά διπλό φορτίο. Το περιεχόμενο των στίχων είναι ομολογουμένως παράδοξο. Ωστόσο, στον στίχο 56 συναντάμε το ρήμα *λέγεται*. Ο Πίνδαρος χρησιμοποιεί συχνά αυτό το ρήμα για να δηλώσει την πειστικότητα των λεγομένων του, ακόμη και όταν δεν υπάρχει λόγος αμφισβήτησης των όσων υποστηρίζει⁸¹.

Ας ξεκινήσουμε με το πρώτο μισό του αποσπάσματος (στίχοι 55-57). Σε άλλες ωδές του Πινδάρου η λέξη *πούς* χρησιμοποιείται για να δηλώσει ένα θέμα που απασχολεί άμεσα τον ποιητή⁸². Ότι είναι μπροστά στα «πόδια» του ποιητή, αυτό είναι που τον ανησυχεί άμεσα, αυτό είναι που πρέπει να αντιμετωπίσει. Το μοτίβο αυτό συχνά εμφανίζεται όταν ο ποιητής θέλει να κάνει μία μετάβαση, να περάσει από ένα θέμα σε ένα άλλο. Έτσι συμβαίνει και εδώ · ο Πίνδαρος θέλει να περάσει από τον μύθο στο *hic et nunc*, από την γενιά του Αιακού στην γενιά του Αλκιμίδα. Ο σκοπός της αφήγησης του επεισοδίου σύμφωνα με το οποίο ο Αχιλλέας

⁸¹ Gerber, 1999, σελ 80

⁸² Όπως στον Πυθ.8.32-34 *τὸ δ' ἐν ποσὶ μοι τράχον/ἴτω τεδὸν χρέος, ᾧ παῖ, νεώτατον καλῶν, / ἐμᾶ ποτανὸν ἀμφὶ μαχανᾶ*, Πυθ. 10.61-62 *τῶν δ' ἕκαστος ὀρούει, τυχῶν κεν ἀρπαλέαν σχέθοι φροντίδα τὰν πὰρ ποδός*, Ισθμ. 8.12-13 *τὸ δὲ πρὸ ποδός / ἄρειον αἰεὶ βλέπειν*
Gerber, 1999, σελ 79

σκοτώνει τον Μέμνονα ήταν να τιμήσει τους Αιακίδες. Ο ποιητής, όμως, θέλει τώρα να επιστρέψει στην περίπτωση για την οποία συνετέθη η ωδή. Εν προκειμένω έχουμε την αντίθεση ανάμεσα στους παλαιότερους, δηλαδή στον Αχιλλέα και την γενιά των Αιακιδών, και σε αυτό που βρίσκεται *πάρ ποδί*, δηλαδή τον Αλκιμίδα και την γενιά των Βασσίδων. Αυτό που απασχολεί τον ποιητή περισσότερο είναι το σήμερα. Προκειμένου βέβαια να τιμήσει το σήμερα, οφείλει να αναφέρει και το χθες.

Σε αντίθεση με τις άλλες ωδές του Πινδάρου, όπου συναντάται ο ίδιος όρος, εδώ ο όρος *πούς* εμφανίζεται σε ναυτικά συμφραζόμενα. Αρκετές διαφωνίες έχουν διατυπωθεί για το ακριβές νόημα της λέξης *πούς* σε σχέση και με το *καράβι*. Οι σχολιαστές ερμηνεύουν το *πούς* ως *πηδάλιο*⁸³. Ο Gerber, ωστόσο, με τον οποίο συμφωνώ, αναφέρει πως ο Πίνδαρος δεν είχε στο μυαλό του κάποιο συγκεκριμένο μέρος του πλοίου, όταν αναφερόταν στο *πάρ ποδί*. Χρησιμοποίησε απλώς μεταφορικά την λέξη για να περιγράψει το μονοπάτι του πλοίου⁸⁴.

έκόντι δ' ἐγὼ νώ-
τω μεθέπων δίδυμον ἄχθος (57)
ἄγγελος ἔβαν (57b)

Το συγκεκριμένο χωρίο έχει προκαλέσει εύλογα το ενδιαφέρον των μελετητών. Ο Πίνδαρος συχνά δηλώνει την προθυμία του να επαινέσει τον νικητή. Τονίζοντας την διάθεσή του αυτήν, θέλει να εξαφανίσει οποιαδήποτε πιθανή υποψία ότι ο έπαινός του γίνεται απλώς και μόνο κατόπιν «παραγγελίας» και δεν αντιπροσωπεύει προσωπικά και γνήσια αισθήματα⁸⁵. Κατά την άποψή μου, η συγκεκριμένη τοποθέτηση του ποιητή είναι ιδιαίτερα σημαντική. Έμφαση μάλιστα προσδίδεται με την προσωπική αντωνυμία *ἐγὼ* (στίχος 56). Από την στιγμή που χρησιμοποιεί το ρήμα *ἔβαν* (στίχος 57b), θα μπορούσε να παραλείψει την προσωπική

⁸³ Schol. 94a *πούς μὲν νεώς τὸ πηδάλιον*

⁸⁴ Παρόμοια χρήση του όρου συναντάμε στην *Εκάβη* του Ευριπίδη και μάλιστα σε ναυτικά συμφραζόμενα: *ἐπεὶ νόστιμον / ναῦς ἐκίνησεν πόδα* (στ. 939-940)

⁸⁵ Gerber, 1999, σελ 81

αντωνυμία. Με τον τρόπο αυτόν, όμως, τονίζει την προθυμία του και την διαβεβαίωσή του ότι όλο αυτό που εκφράζει είναι αληθινό, δικό του.

Η χρήση του πρώτου προσώπου είναι συχνή όταν ο ποιητής θέλει να ξεκινήσει ένα νέο θέμα⁸⁶. Εξυπηρετεί, όμως, και ως συμπέρασμα από ένα προηγούμενο ζήτημα στο οποίο έχει αναφερθεί⁸⁷. Στην προκειμένη περίπτωση κλείνει το μυθολογικό επεισόδιο και μεταβαίνει ξανά στο παρόν, στον έπαινο του Αλκιμίδα. Χρήση του πρώτου προσώπου, όμως, συναντάμε και σε άλλα σημεία της ωδής. Στον στίχο 26 ο Πίνδαρος χρησιμοποιεί το ρήμα *ἔλπομαι*. Στο σημείο αυτό ο ομιλητής έχει αναφέρει το κύρος και την δόξα του οίκου των Βασιίδων και, για να κλείσει αυτή την θεματική ενότητα, εκφράζει την ελπίδα ότι τα λόγια του είναι εύστοχα και έχουν πετύχει τον σκοπό τους. Αμέσως μετά, περνάει σταδιακά σε μία άλλη θεματική «ενότητα» τον έπαινο του Καλλία και του Κρεοντίδα. Αλλά και στον στίχο 53 διαβάζουμε το ρήμα *ἔπομαι*. Εδώ είναι το σημείο όπου κλείνει η μυθολογική αφήγηση και ο ομιλητής επιστρέφει στο *hic et nunc*. Παρατηρούμε, λοιπόν, ότι σε κάθε περίπτωση η χρήση του πρώτου προσώπου συνδέεται και με μία μετάβαση από ένα θέμα σε ένα άλλο.

Η προθυμία του Πινδάρου, όμως, έχει δεχτεί και μία άλλη ερμηνεία⁸⁸. Η σφαγή του Μέμνονα από τον Αχιλλέα αποτελεί θέμα επικής ποίησης. Ο Πίνδαρος, λοιπόν, από την πλευρά του, δηλώνει την προθυμία του να προχωρήσει σε αυτό το μονοπάτι (*ὁδὸν ἀμαξιτόν*, στίχος 54)⁸⁹.

Ας περάσουμε, τώρα, σε μία φράση που έχει δεχτεί πραγματικά πολλές και διαφορετικές ερμηνείες. Τι εννοεί ακριβώς ο Πίνδαρος με την φράση *μεθέπων δίδυμον ἄχθος*; Κάποιοι υποστήριξαν ότι ο ποιητής εννοεί τον έπαινο των Βασιίδων και των Αιακιδών⁹⁰. Άλλοι θεώρησαν ότι αναφέρεται στον έπαινο του Αχιλλέα και του Αλκιμίδα⁹¹. Υπήρξαν

⁸⁶ Για την χρήση του πρώτου προσώπου στον Πίνδαρο βλ. D' Alessio, 1994

⁸⁷ Lefkowitz, 1991

⁸⁸ Cummins, 2009, σελ 326

⁸⁹ Το ότι η φράση *ὁδὸν ἀμαξιτόν* αναφέρεται σε επική ποίηση δηλώνεται από τον Πανσανία 7b 11-12

Ομήρου δὲ μὴ τριπτὸν κατ' ἀμαξιτὸν ἰόντες.

⁹⁰ Bury, 1890 / Jurenka, 1895 / Farnell, 1930 / Kurke, 1991

⁹⁰ Bury, 1890 / Jurenka, 1895 / Farnell, 1930 / Kurke, 1991

⁹¹ Βλ Gerber, 1999, σελ 81

μελετητές που πίστεψαν ότι το διπλό φορτίο είναι ο έπαινος του Αλκιμίδα και των Αιγινήτων, με την έννοια ότι ο ποιητής με το να τιμά τον νικητή τιμά και την κοινωνία του γενικότερα⁹². Υπήρξαν όμως και εκείνοι που υποστήριξαν ότι ο Πίνδαρος αναφέρεται στο εγκώμιο του Αλκιμίδα και του προπονητή του Μελησία⁹³.

Αξίζει να παραθέσουμε λίγο πιο αναλυτικά δύο διαφορετικές απόψεις σχετικά με το πολυσυζητημένο *δίδυμον ἄχθος*.

Κατά τον Bury⁹⁴, με τον όρο «διπλό φορτίο» ο Πίνδαρος αναφέρεται στους Βασσίδες και στους Αιακίδες · ο ποιητής είναι πρόθυμος να κουβαλήσει διπλό φορτίο, να υμνήσει την γενιά των Βασσίδων αλλά και τους Αιακίδες. Μάλιστα, στηρίζει το επιχειρήμα του τονίζοντας πως η λέξη *μεθέπων* εμφανίζεται στην ίδια μετρική θέση σε δύο στίχους (13 και 57). Στην πρώτη περίπτωση το *μεθέπων* αφορά τον Αλκιμίδα, ο οποίος ανήκει στην γενιά των Βασσίδων. Στην δεύτερη περίπτωση έχει προηγηθεί το μυθολογικό επεισόδιο, το οποίο στην ουσία τιμά το γένος των Αιακιδών. Για τον Bury, λοιπόν, η θέση της λέξης *μεθέπων* αποτελεί τέχνασμα που οδηγεί στο *δίδυμον ἄχθος*.

Ο Gerber από την πλευρά του θεωρεί πως το διπλό φορτίο αφορά τον Αλκιμίδα και τον προπονητή του Μελησία⁹⁵. Παρά το γεγονός ότι είναι αδύνατο να είμαστε σίγουροι για το ακριβές νόημα της φράσης αυτής, η άποψη του Gerber με βρίσκει απόλυτα σύμφωνη. Κατ' αρχάς, από την διατύπωση του Πινδάρου στο σημείο αυτό της ωδής, καταλαβαίνουμε ότι το *δίδυμον ἄχθος* αναφέρεται σε ό,τι παραθέτει στην συνέχεια. Σε αυτά που ακολουθούν, λοιπόν, ο ποιητής εισάγει τρία στοιχεία: ότι ο Αλκιμίδας προσέθεσε την εικοστή πέμπτη νίκη στην γενιά του, ότι ο Αλκιμίδας και ο Πολυτιμίδας στερήθηκαν Ολυμπιακές νίκες και ότι ο Μελησίας είναι κορυφαίος προπονητής. Ουσιαστικά, το πρώτο και το δεύτερο στοιχείο θα μπορούσαν να θεωρηθούν ως ένα, καθώς και τα δύο αναφέρονται και αφορούν τον Αλκιμίδα και την οικογένειά του. Επομένως, έχουμε δύο πιθανότητες για το πού μπορεί να αναφέρεται το

⁹² Schol. 97a, Bundy

⁹³ Εναλλακτική ερμηνεία του school. 97a, Herman, Christ, Gerber

⁹⁴ Bury, 1890, σελ 101

⁹⁵ Gerber, 1999, σελ 81

διπλό φορτίο · μπορεί να αναφέρεται στον έπαινο του Αλκιμίδα και της οικογένειάς του (κλειτὰ γενεά, στίχοι 60-61) ή του Αλκιμίδα και του Μελησία. Όσον αφορά, όμως, την πρώτη πιθανότητα, κρίνοντας από το υπόλοιπο της ωδής, ο Gerber παρατηρεί ότι ο Πίνδαρος έχει καλύψει επαρκώς την ανάγκη αυτήν. Επομένως, επιλέγει να ερμηνεύσει το *δίδυμον ἄχθος* ως τον έπαινο του Αλκιμίδα και του Μελησία, άποψη με την οποία θα συμφωνούσα και εγώ. Οι επιλογές που μας δίνει η ωδή μελετώντας την μας οδηγούν εύλογα σε αυτό το συμπέρασμα.

ἄγγελος ἔβαν (57b)

Πρόκειται για αυτοαναφορικό σχόλιο αλλά και ποιητολογικό υπό την ευρεία έννοια του όρου, η επινίκια ποίηση δηλαδή ως αγγελία. Ο Πίνδαρος δεν λέει απλώς «είμαι μαντατοφόρος», αλλά «ήρθα ως μαντατοφόρος». Κάθε φορά που ο Πίνδαρος περιγράφει τον εαυτό του ως *ἄγγελο* που φέρνει χαρμόσυνα νέα, πάντα δημιουργεί την εντύπωση ότι έρχεται από τους αγώνες όπου κερδήθηκε η νίκη⁹⁶. Ωστόσο, είναι αδύνατο να είμαστε σίγουροι για το αν κάθε φορά που παρίστατο κάποια από τις ωδές του ήταν εκεί ο ίδιος ή απλώς εκπροσωπούταν από τον χορό που τραγουδούσε την ωδή. Άλλωστε, το κείμενο δεν χρειάζεται να είναι ρητό λέγοντας αν πρόκειται για τον ποιητή ή τον χορό, αφού το πράγμα θα ξεκαθάριζε κατά την διάρκεια της εκτέλεσης⁹⁷.

Τα ποιητολογικά σχόλια, λοιπόν, δεν βρίσκονται σε τυχαίες θέσεις της ωδής, αφού σε κάθε περίπτωση δίνουν έμφαση σε διαφορετικά θέματα που είτε προηγούνται είτε έπονται. Επίσης, κάθε ποιητολογικό σχόλιο περιλαμβάνει μία μεταφορά της γης ή της θάλασσας, στοιχείο πολύ σημαντικό για την τελική εικόνα της ωδής.

Στην συνέχεια, θα εξετάσω πώς μπορούν να συσχετιστούν οι «συντελεστές» της αθλητικής επιτυχίας, η οποία οδήγησε και στην σύνθεση της ωδής. Συγκεκριμένα θα αναδείξω πώς σχετίζεται ο ποιητής με τον αθλητή και τον προπονητή. Ο συσχετισμός τους είναι, επίσης, σημαντικός για την ένωση όλων των στοιχείων που θα οδηγήσουν στην τελική εικόνα του ποιήματος.

⁹⁶ Gerber, 1999, σελ 83

⁹⁷ Για το πολυσυζητημένο θέμα φωνής ποιητή ή χορού βλ. D' Alessio, BICS 1994, σελ 120

Ο ΠΟΙΗΤΗΣ ΚΑΙ Ο ΑΘΛΗΤΗΣ

Ο συσχετισμός του ποιητή με τον αθλητή προκύπτει μετά από μία συγκριτική μελέτη των χαρακτηριστικών τους όπως αυτά παρουσιάζονται στην ωδή.

Ο Crotty αναφέρει πως ο Πίνδαρος χρησιμοποιεί μεταφορές του μονοπατιού για να περιγράψει τις ωδές του⁹⁸. Ασφαλώς, το στοιχείο αυτό υπάρχει και στον Έκτο Νεμεόνικο. Κατ' αρχάς, ο ομιλητής αναφέρει πως είναι πολλές οι «πρόσοδοι» για τους συγγραφείς για να στολίσουν το ένδοξο νησί της Αίγινας (στίχοι 45-46). Επίσης, στον στίχο 53 διαβάζουμε «ὄδὸν ἀμαξιτὸν εὖρον». Ο ομιλητής αναφέρεται στους ποιητές, οι οποίοι είχαν βρει δρόμο, δηλαδή είχαν βρει τρόπο να μιλήσουν για τον μύθο του Μέμνονα. Τώρα, «ἔπομαι δὲ καὶ αὐτὸς» (στίχος 53), ακολουθεί έναν δρόμο, ο οποίος, όμως, δεν είναι αμαξιτός, αλλά θαλάσσιος ποιητικός δρόμος. Η μετάβαση, λοιπόν, από την στεριά στην θάλασσα που βλέπουμε στην ωδή δίνεται και συμβολικά και με το πέρασμα από τον αμαξιτό στον θαλάσσιο δρόμο.

Κατά την άποψή μου, η παρουσίαση της ωδής ως μονοπατιού που πρέπει να διανυθεί είναι εύστοχη καθώς αποδίδει την «υποχρέωση» του ποιητή να διανύσει μία απόσταση, να ακολουθήσει έναν συγκεκριμένο δρόμο ώστε να πετύχει τον στόχο του. Ο στόχος του δεν είναι άλλος από την σύνθεση ενός ποιήματος. Σαφώς, θα πρέπει να μοχθήσει, να προσπαθήσει, να μελετήσει (μελέταν). Μπορούμε, επίσης, να υποθέσουμε ότι στο διάστημα που μεσολαβεί ανάμεσα στην απόφαση του ποιητή να συνθέσει μία ωδή και στην ολοκλήρωσή της υπάρχουν στιγμές δράσης αλλά και αδράνειας. Ο Crotty τονίζει πως η ολοκληρωμένη ωδή είναι ένας «επινίκιος» επίλογος της δράσης του ποιητή, μία πράξη η οποία δείχνει την δράση αλλά και την έλλειψη δράσης όπως υπήρξε και στην καριέρα του ποιητή⁹⁹. Επομένως, η δράση και αδράνεια αφορούν τόσο την διαδικασία σύνθεσης μιας ωδής, όσο και συνολικά την καριέρα του ποιητή, κατά την διάρκεια της οποίας σίγουρα θα υπήρχαν στιγμές έμπνευσης και δημιουργίας αλλά και ανάπαυσης.

Αντίστοιχα, ο αθλητής πρέπει να ακολουθήσει μία συγκεκριμένη πορεία, να διανύσει μία απόσταση, η οποία θα τον οδηγήσει τον στόχο

⁹⁸ Crotty, 1982, σελ 7

⁹⁹ Crotty, 1982, σελ 7

του, δηλαδή στην αθλητική επιτυχία. Ο Αλκιμίδας ακολούθησε τα ίχνη του παππού του Πραξιδάμαντα (στίχοι 14-16). Η εικόνα αυτή σίγουρα παραπέμπει σε μονοπάτι που πρέπει να ακολουθήσει ο Αλκιμίδας. Όπως ο ποιητής ακολουθεί τον δρόμο των παλαιότερων (στίχοι 52-53), έτσι και ο αθλητής ακολουθεί τα ίχνη των προγόνων του (στίχοι 14-16). Επιπλέον, ο αθλητής, όπως και ο ποιητής, πρέπει να μοχθήσει για να πετύχει τον στόχο του. Στον στίχο 24 ο ομιλητής αναφερόμενος στους νικητές Βασσίδες τονίζει πως απέκτησαν τις νίκες αλλά γεύτηκαν και βάσανα (πόνων ἐγεύσαντο). Αλλά και στον στίχο 35 στην περιγραφή της αθλητικής πορείας του Καλλία συναντάμε την λέξη *δεθείς*, η οποία υποδηλώνει τον μόχθο του αθλητή. Επιπροσθέτως, η δράση και η αδράνεια που χαρακτηρίζει την πορεία του ποιητή συναντάται και στην πορεία των αθλητών. Άλλωστε, όπως έχουμε ήδη αναφέρει, η γενιά των Βασσίδων παρομοιάζεται με την καρποφορία των χωραφιών αλλά και την αγρανάπαυση. Σαφώς, λοιπόν, η καριέρα ενός αθλητή χαρακτηρίζεται από δράση αλλά και αδράνεια.

Υπάρχουν, όμως, και άλλα στοιχεία που ενώνουν τον ποιητή με τον αθλητή. Ο ποιητής διαθέτει ένα έμφυτο ταλέντο που τον ωθεί στο να πετύχει¹⁰⁰. Αλλά καθοριστικό ρόλο στην επιτυχία του διαδραματίζει η Μούσα, γεγονός το οποίο αποδεικνύεται από τους στίχους 26-29 του Έκτου Νεμεόνικου:

ἔλπομαι
 μέγα εἰπῶν σκοποῦ ἄντα τυχεῖν
 ὥτ' ἀπὸ τόξου ἰεῖς· εὖ-
 θυν' ἐπὶ τοῦτον, ἄγε, Μοῖσα,
 οὔρον ἐπέων
 εὐκλέα

Όπως, λοιπόν, ο ποιητής διαθέτει έμφυτο ταλέντο το οποίο πρέπει να ενισχυθεί από την Μούσα, έτσι και ο αθλητής προκειμένου να πετύχει χρειάζεται το έμφυτο ταλέντο αλλά και την ενίσχυση του προπονητή, του Μελησία εν προκειμένω

¹⁰⁰ Crotty, 1982, σελ 28

Ο ΠΟΙΗΤΗΣ ΚΑΙ Ο ΠΡΟΠΟΝΗΤΗΣ

Η μελέτη της ωδής όμως μας οδηγεί και στην σύγκριση του ποιητή με τον προπονητή. Πολλά είναι τα στοιχεία τα οποία ενώνουν τα δύο αυτά πρόσωπα.

Πρώτα απ' όλα, ο ποιητής αλλά και ο προπονητής έχουν την ιδιότητα του δασκάλου. Ο ποιητής είναι δάσκαλος της μουσικής. Ας μην ξεχνάμε ότι αποτελούσε αρμοδιότητά του η διδασκαλία του χορού προκειμένου να παρασταθεί η κάθε ωδή. Ο προπονητής από την πλευρά του είναι δάσκαλος των αθλημάτων, καθώς αναλαμβάνει εξολοκλήρου την προπόνηση, άρα την διδασκαλία των αθλητών. Επιπλέον, όπως έχει ήδη αναφερθεί, ο ποιητής κοπιάζει προκειμένου να πετύχει τον στόχο του · ποιεί αλλά κοπιάζει για το αποτέλεσμα. Η φράση *οἷ τε πόνων ἐγρεύσαντο* (στίχος 24) αναφέρεται φυσικά στους αθλητές αλλά θα μπορούσε κάλλιστα να αφορά και τον ποιητή. Αλλά και ο προπονητής προ-πονεί. Ετυμολογικά η λέξη *προπονώ* περιλαμβάνει τον πόνο. Επιπλέον μία από τις ερμηνείες του ρήματος είναι «κοπιάζω»¹⁰¹. Επομένως, και ο προπονητής, όπως και ο ποιητής καταλαμβάνει προσπάθεια και κοπιάζει για να επιτύχει το επιθυμητό αποτέλεσμα, να προπονήσει σωστά τους αθλητές του.

Η συμβολή του ποιητή είναι απαραίτητη, όπως έχουμε ήδη αναφέρει, για να διασωθούν τα λαμπρά έργα των ανθρώπων (στίχοι 29-30). Αλλά και ο αθλητής δεν μπορεί να φτάσει στην αθλητική επιτυχία χωρίς την πολύτιμη συμβολή του προπονητή του.

Ο συσχετισμός των «συντελεστών» της ωδής αναδεικνύουν, λοιπόν, την στενή σχέση ποιητή, προπονητή και αθλητή. Άλλωστε, ένα επιτυχημένο αποτέλεσμα απαιτεί την καλή και στενή σχέση των συντελεστών.

¹⁰¹ Liddell-Scott, λήμμα «προπονέω»

Η ΔΥΝΑΜΗ ΤΩΝ ΑΝΤΙΘΕΤΩΝ

Ο Πίνδαρος στον *Έκτο Νεμεόνικο* τονίζει την δόξα της γενιάς των Βασσίδων. Αναδεικνύει, βεβαίως, τις αθλητικές επιτυχίες των μελών αλλά δεν παραλείπει να αναφερθεί και στις ήττες, τις οποίες, μάλιστα, κρίνει ως στοιχείο φυσικό. Αυτό το επιτυγχάνει συσχετίζοντας τις εναλλασσόμενες νίκες και ήττες της οικογένειας των Βασσίδων με την ευφορία και την αγρανάπαυση της γης. Μέσω μίας αντίθεσης, λοιπόν, ο Πίνδαρος κατορθώνει να τιμήσει την γενιά των Βασσίδων στο σύνολό της. Ο *Έκτος Νεμεόνικος*, όμως, περιλαμβάνει και άλλες αντιθέσεις μέσα από τις οποίες αναδεικνύεται κάθε φορά και κάτι διαφορετικό, το οποίο τελικά οδηγεί στην ομαλή σύνδεση όλων των στοιχείων της ωδής.

Σύμφωνα με τον Crotty, ο αντιθετικός τρόπος περιγραφής ήταν κοινός τόπος στην αρχαία ελληνική σκέψη¹⁰². Συγκεκριμένα, υποστηρίζει ότι αποτελεί χαρακτηριστικό των περιγραφών του Πινδάρου για την ανθρώπινη ζωή αλλά και ότι μορφοποίησε τις προσωκρατικές αναφορές του κόσμου και των απαρχών του, ενώ συνέχισε να ασκεί επιρροή στον Πλάτωνα και τον Αριστοτέλη. Οι αντιθέσεις, που δομούν την σκέψη των ποιητών και των φιλοσόφων, μπορεί να προέρχονται από τα αντιθετικά στοιχεία που παρατηρούνται στην φύση, όπως είναι το φως και το σκοτάδι, η γη και ο ουρανός.

Η παρατήρηση αυτή του Crotty, όμως, επιβεβαιώνεται και από τον *Έκτο Νεμεόνικο* του Πινδάρου, στον οποίο δεσπόζουν τα αντιθετικά στοιχεία. Στον στίχο 6 συναντάμε την φράση *ἐφαμερίας...οὐδὲ νύκτας*, η οποία αναφέρεται στο γένος των ανθρώπων που δεν γνωρίζει μέρα ή νύχτα ποιο είναι το μονοπάτι που έχει ορίσει η μοίρα να ακολουθήσει. Η εναλλαγή μέρας και νύχτας συμβολίζει, σύμφωνα με τον Race¹⁰³, την εφήμερη φύση του ανθρώπου, στοιχείο το οποίο εντείνει την αντίθεση με τους θεούς οι οποίοι είναι αθάνατοι. Κυρίαρχη είναι στην ωδή και η αντίθεση νίκης και ήττας που συνδέονται συμβολικά με την αντίθεση ευφορίας και αγρανάπαυσης των χωραφιών (στίχοι 8-11). Η νίκη οδηγεί τους αθλητές στην *ἀρετά* (στίχος 24) ενώ η ήττα τους αφήνει στην *λάθα* (στίχος 20).

¹⁰² Crotty, 1982, σελ 2

¹⁰³ Race, 1997, σελ 99

Στους στίχους 29-30 διαβάζουμε *παροιχομένων γὰρ ἀνέρων, ἀοίδαὶ καὶ λόγοι τὰ καλά σφιν ἔργ' ἐκόμισαν*. Οι άνθρωποι χάνονται · αντιθέτως, τα σπουδαία έργα τους διασώζονται χάρη στην συμβολή των ποιητών. Ακόμη, στους στίχους 55-57 διαβάζουμε *τὸ δὲ πὰρ ποδί ναὸς ἐλισσόμενον αἰεὶ κυμάτων λέγεται παντὶ μάλιστα δονεῖν θυμόν*. Ἐχουμε ἤδη τονίσει ὅτι καὶ στο σημεῖο αὐτὸ συναντάμε μίᾳ ἀντίθεση ἀνάμεσα στο χθες καὶ στο σήμερα. Ἀπὸ τὴν μίᾳ πλευρᾷ ἔχουμε τὸν Ἀχιλλεῖα καὶ τὴν γενιά τῶν Αἰακιδῶν τοὺς ὁποῖους ἔχει μόλις ἀναφέρει, δηλαδὴ τὸ χθες, καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλῃ τὸν Ἀλκιμίδα καὶ τὴν γενιά τῶν Βασσίδων, δηλαδὴ τὸ σήμερα. Αὐτὸ που ἀπασχολεῖ τὸν Πίνδαρο εἶναι τὸ *πὰρ ποδί* , αὐτὸ που βρῖσκεται μπροστὰ του δηλαδὴ τὸ σήμερα, τὸ ὁποῖο ἀσφαλῶς θὰ τιμῆσει ἀφοῦ ἀναφερθεῖ καὶ στο χθες. Ἀς μὴν ξεχνάμε ὅτι ὁ Πίνδαρος προβαίνει στὴν οὐσία στὸν συσχετισμὸ τῶν Βασσίδων με τοὺς Αἰακίδες. Τέλος, ἓνα εἶδος ἀντίθεσης θὰ μπορούσε νὰ θεωρηθεῖ ἡ γῆ, που καταλαμβάνει τὸ πρῶτο μισὸ τῆς ὠδῆς καὶ ἡ θάλασσα που καταλαμβάνει τὸ δεῦτερο μισὸ τῆς.

Παρατηρούμε, λοιπόν, ὅτι υπάρχουν πολλές ἀντιθέσεις στὸν Ἐκτο Νεμεόνικο. Ὅλες ὅμως ἔχουν τὸν δικὸ τους ρόλο καὶ τὴν δική τους «δύναμη». Ἡ ἐπιλογή τους δὲν εἶναι τυχαία καθὼς συμβάλλουν στὴν τελικὴ εἰκόνα τῆς ὠδῆς προβάλλοντας τὰ νοήματα που ἐπιλέγει ὁ Πίνδαρος νὰ τονίσει σὲ κάθε περίπτωση.

ΤΟ ΠΟΙΗΜΑ ΩΣ ΚΑΡΑΒΙ

Φτάνουμε, λοιπόν, στην τελική εικόνα της ωδής, συνθέτοντας ένα ένα τα στοιχεία που έχουμε αναλύσει. Πρόκειται για την εικόνα ενός καραβιού που ταξιδεύει. Ας δούμε πώς καταλήγουμε σε αυτό το συμπέρασμα.

τὸ δὲ πὰρ ποδὶ ναὸς ἐλισσόμενον αἰεὶ κυμάτων

λέγεται παντὶ μάλιστα δονεῖν

θυμόν.

στίχοι 54-55

Ο Πίνδαρος στον στίχο 55 αναφέρει την λέξη *ναὸς* (ή *ναῦς*, τῆς *νεώς*). Συγκεκριμένα, επισημαίνει πως από όλα τα κύματα, αυτό που κυλά μπροστά στο καράβι συγκινεί πολύ περισσότερο την καρδιά. Μήπως, όμως, η εικόνα αυτή του καραβιού είναι και η καθοριστική για την τελική και συνολική παρουσίαση της ωδής;

Στο κεφάλαιο που αναλύσαμε τα ποιητολογικά σχόλια του Έκτου Νεμεόνικου, καταλήξαμε στο συμπέρασμα ότι ο Πίνδαρος χρησιμοποιεί μεταφορικά την λέξη *πούς* για να περιγράψει το μονοπάτι του πλοίου. Τι συμβολίζει, όμως, ακριβώς αυτό το μονοπάτι;

Ας ξεκινήσουμε από την επιλογή του ποιητή να εντάξει στην ωδή του την εικόνα του πλοίου. Σαφώς, η ναυτική εικόνα ταιριάζει και είναι κατάλληλη για ένα ακροατήριο Αιγινητών. Ωστόσο, προφανέστατα το πλοίο συμβολίζει την ποίηση, το ταξίδι της ποίησης¹⁰⁴. Στο ταξίδι αυτό, το κύμα που βρίσκεται ακριβώς μπροστά από το πλοίο είναι αυτό που απασχολεί περισσότερο τον καπετάνιο. Αν δεχτούμε ότι ο καπετάνιος είναι ο ποιητής, ότι βρίσκεται ακριβώς μπροστά του, ότι τον απασχολεί στο παρόν, είναι αυτό που συγκινεί την καρδιά του πολύ περισσότερο και πρέπει να το αντιμετωπίσει άμεσα. Σαφώς και απασχολεί τον Πίνδαρο το παρελθόν, ακόμη και το «μυθολογικό παρελθόν», με το οποίο έχουν ασχοληθεί και άλλοι ποιητές. Μάλιστα, το αξιοποιεί για να πετύχει τον σκοπό του, να τιμήσει δηλαδή τον Αλκιμίδα και την γενιά του. Γι' αυτό

¹⁰⁴ Gerber, 1999, σελ 80

ξεκινάει στον στίχο 54 με την λέξη δε · για όσα ανέφερε λίγο πριν, τον μύθο του Αχιλλέα και του Μέμνονα, έχουν μιλήσει παλαιότεροι ποιητές. Αλλά από όλα όσα βρίσκονται στο μυαλό του ποιητή, αυτό που τον απασχολεί περισσότερο είναι ο Αλκιμίδας και η γενιά του, η παρούσα κατάσταση.

Ο Crotty έχει αναφέρει, επίσης, ότι ο Πίνδαρος χρησιμοποιεί στα ποιήματά του μεταφορές του δρόμου για να περιγράψει τις ωδές του, πρακτική η οποία είναι κοινή για την ποίηση. Στον Έκτο Νεμεόνικο στον στίχο 7 συναντάμε την λέξη σταθμάν, ενώ στον στίχο 53 διαβάζουμε την φράση *όδόν ἀμαξιτόν*, φράσεις οι οποίες παραπέμπουν στο μονοπάτι. Επειδή, όμως, οι μεταφορές της γης ακολουθούνται από μεταφορές της θάλασσας, το μονοπάτι με την σειρά του γίνεται θαλάσσιο, γεγονός το οποίο «προοικονομείται» στον στίχο 28b όπου διαβάζουμε την λέξη *οὔρον ἐπέων*. Το μονοπάτι αυτό, λοιπόν, συμβολίζει την πορεία της ωδής. Το ποίημα παρουσιάζεται ως καράβι, το οποίο ταξιδεύει. Σαφώς, ως μονοπάτι μπορεί να θεωρηθεί η πορεία που ακολουθεί ο ποιητής για την σύνθεση της ωδής, αλλά και η πορεία του αθλητή προς την επιτυχία και κατ' επέκταση του προπονητή ο οποίος καθοδηγεί τον αθλητή.

Το ποίημα, λοιπόν, παρουσιάζεται ως καράβι που ταξιδεύει. Για να έχουμε μία ολοκληρωμένη εικόνα, πρέπει να εξετάσουμε ποιοι βρίσκονται πάνω σε αυτό το καράβι. Σαφώς, βρίσκεται ο ποιητής, τον οποίο μπορούμε να φανταστούμε ως καπετάνιο που οδηγεί το πλοίο. Στο πλοίο, όμως, βρίσκεται φυσικά και ο νικητής Αλκιμίδας αλλά και η γενιά των Βασιίδων. Στους στίχους 30-32 διαβάζουμε:

Βασίδαισιν ἄ τ' οὐ σπανίζει, παλαίφατος γενεά,

ἴδια ναυστολέοντες ἐπι-

κώμια

Η γενιά των Βασιίδων κουβαλά μαζί της, έννοια που αποδίδεται με τον ναυτικό όρο *ναυστολέοντες*, τα δικά της εγκωμιαστικά τραγούδια. Δεν θα μπορούσε να λείπει από το καράβι ο προπονητής του Αλκιμίδα, ο Μελησίας. Η παρομοίωσή του με δελφίни στο τέλος της ωδής επιβεβαιώνει τον ισχυρισμό μας. Επάνω στο καράβι που ταξιδεύει, λοιπόν, βρίσκονται ο ποιητής, ο αθλητής και ο προπονητής. Ας μην ξεχνάμε τον συσχετισμό τους, τον οποίο αναλύσαμε παραπάνω. Για τον καθένα το ταξίδι πάνω

στο πλοίο συμβολίζει κάτι διαφορετικό: για τον ποιητή την σύνθεση της ωδής του, για τον αθλητή την πορεία του προς την επιτυχία και για τον προπονητή την «διδασκαλία» του αθλητή. Η σύνθεση του ποιήματος και η πορεία προς την αθλητική επιτυχία είναι ένα ταξίδι.

Το ταξίδι του ποιήματος-πλοίου είναι ευχάριστο, χωρίς πολλές φουρτούνες και ανέμους ενώ επικρατεί θετικό και εορταστικό κλίμα. Εμπόδια στον δρόμο του βρήκε ο ποιητής, ο Αλκιμίδας, ο Μελησίας και πολλοί από την γενιά των Βασσίδων. Η σύνθεση της ωδής, η αθλητική επιτυχία και η προπόνηση των αθλητών δεν αποτελούν εύκολο εγχείρημα. Υπήρξαν άσχημες στιγμές, αθλητικές αποτυχίες. Όμως, η τελική εικόνα είναι αυτή του εορτασμού για τις προηγούμενες νίκες στο σύνολό τους, με αφορμή, φυσικά, την νίκη του Αλκιμίδα, και η αισιοδοξία για τις μελλοντικές επιτυχίες. Απαραίτητη είναι η συμβολή όλων των επιβατών για να φτάσει το πλοίο στον προορισμό του.

ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΠΟΙΗΤΙΚΟΥ ΤΑΞΙΔΙΟΥ-ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στα κεφάλαια που προηγήθηκαν εστιάσαμε στις εικόνες της γης και της θάλασσας που παρατηρούνται στον Έκτο Νεμεόνικο. Συγκεκριμένα, με γνώμονα τις παρατηρήσεις των μελετητών για τις εικόνες της γης που συναντώνται στο πρώτο μισό της ωδής, αναδείχθηκε ότι οι εικόνες της θάλασσας καλύπτουν το δεύτερο μισό του ποιήματος και λειτουργούν καθοριστικά στην τελική εικόνα. Οι εικόνες αυτές, μάλιστα, εντοπίζονται σε πολλά σημεία της ωδής, γεγονός το οποίο συμβάλλει στην συνοχή των γεγονότων που περιγράφονται.

Αρχικά, αναφερθήκαμε και αναλύσαμε τον τρόπο με τον οποίο ο Πίνδαρος αναδεικνύει την γενιά των Βασσίδων. Συγκεκριμένα, με αφετηρία τον τωρινό νικητή Αλκιμίδα τιμά και τις υπόλοιπες αθλητικές επιτυχίες των μελών της οικογένειας, χωρίς να παραλείπει και την αναφορά στην ήττα ορισμένων μελών. Το γεγονός αυτό αιτιολογείται μέσω της σύνδεσης της γενιάς με την γη, η οποία δίνει καρπούς με απαραίτητη προϋπόθεση, όμως, την αγρανάπαυση. Το μυθολογικό επεισόδιο της νίκης του Αχιλλέα εναντίον του Μέμνονα αναδεικνύει τον συσχετισμό του νικητή με τις αθλητικές επιτυχίες των Βασσίδων. Εκτός, όμως, από την εστίαση στο θέμα της γενιάς, ο Πίνδαρος φροντίζει και για την ισορροπημένη παρουσίαση των αθλητικών επιτυχιών παρουσιάζοντάς τις με τέτοιο τρόπο, ώστε όλες να αποτελούν μία συμβολή στην τελική εικόνα των νικών, χωρίς να υπερισχύει κάποια ως σημαντικότερη.

Οι εικόνες της γης και της θάλασσας εντοπίστηκαν και στα ποιητολογικά σχόλια του Πινδάρου, γεγονός το οποίο αποδεικνύει την σπουδαιότητα των μεταφορών αυτών για την τελική εικόνα της ωδής. Ιδιαίτερα μας απασχόλησε, φυσικά, η παρομοίωση του προπονητή Μελησία με δελφίни, ίσως η σημαντικότερη θαλάσσια εικόνα της ωδής. Ο συσχετισμός του ποιητή με τον αθλητή και τον προπονητή ανέδειξαν την στενή σχέση που τους συνδέει.

Οι μεταφορές της γης και κυρίως της θάλασσας, λοιπόν, μας οδήγησαν στην τελική εικόνα του ποιήματος ως καραβιού που ταξιδεύει σε ακύμαντη και ήρεμη θάλασσα, εφόσον στην ωδή παρουσιάζεται μόνο η θετική πλευρά της φύσης. Επάνω στο πλοίο βρίσκεται ο ποιητής ως καπετάνιος, ο Αλκιμίδας και η γενιά του ως μεταφορικοί επιβάτες που

τραγουδούν τις αθλητικές τους επιτυχίες. Δεν θα μπορούσε, φυσικά, να λείπει ο προπονητής Μελησίας, εφόσον παρομοιάζεται με δελφίни.

Ακολουθήσαμε, λοιπόν, το δικό μας μονοπάτι, το οποίο φυσικά δεν υπήρξε ούτε ομαλό ούτε ακύμαντο, καθώς αυτή είναι η μαγεία της έρευνας. Μας οδήγησε, όμως στην εορταστική εικόνα ενός καραβιού, το οποίο ταξιδεύει στην θάλασσα κουβαλώντας τα στοιχεία του ποιητή, του προπονητή και μιας ολόκληρης γενιάς, των Βασσίδων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αθανασάκη Λ. 2009. *ἄείδετο πᾶν τέμενος. Οι χορικές παραστάσεις και το κοινό τους στην αρχαϊκή και πρώιμη κλασική περίοδο.* Ηράκλειο
- Ιακώβ Δ. 1994. *Πινδάρου Πυθιονικοί.* Ηράκλειο
- Πρινιανάκης Γ. 1999. *Η γλώσσα των Ελλήνων είναι η γλώσσα που ομιλεί η φύση.* Αθήνα
- Athanassaki L. 2011. "Giving Wings to the Aeginetan Sculptures: The Panhellenic Aspirations of Pindar's *Olympic Eight*", στο *Aegina: Contexts For Choral Lyric Poetry.* (Oxford): 257-293
- Athanassaki L. 2012. "Recreating the Emotional Experience of Contest and Victory Celebrations: Spectators and Celebrants in Pindar's Epinicians", στο *Approaches to Archaic Greek Poetry:* 173-219
- Boeke H. 2007. *The value of victory in Pindar's odes :gnomai, cosmology and the role of the poet.* Leiden

- Burnett A.P. 2005. *Pindar's Songs for Young Athletes of Aigina*. Oxford
- Bundy E. 1986. *Studia Pindarica 1 and 2*. Berkeley
- Bury J.B. 1890. *The Nemean Odes of Pindar*. London
- Carey C. 1989. "Prosopographica Pindarica", στο CQ 39: 8-9
- Christ W. 1896. *Pindari Carmina prolegomenis et commentariis instructa*. Leipzig
- Crotty K. 1982. *Song and action :the victory odes of Pindar*. Baltimore
- Currie Br. 2005. *Pindar and the cult of heroes*. New York
- Cummins M.F. 2009. "The praise of victorious brothers in Pindar's Nemean six and on the monument of Daochus at Delphi", στο CQ 59: 317-334
- Currie Br. 2005. *Pindar and the cult of heroes*. New York
- D' Alessio G.B. 1994. "First-Person Problems in Pindar", *BICS* 39: 117-139

- Dachmann A.B. 1927. *Scholia Vetera in Pindari Carmina*.
Vol. 3. Leipzig
- Farnell L.R. 1930. *The Works of Pindar*. London
- Farnell L.R. 1965. *Critical Commentary to the Works of Pindar*. Amsterdam
- Fennell C. A. M. 1899. *Pindar: The Nemean and Isthmian Odes*. Cambridge
- Gerber D. E. 1999. "Pindar Nemean Six: a commentary",
Στο *Harvard Studies in Classical Philology* 99 : 33-91
- Gildersleeve B.L. 1890. *Pindar: The Olympian and Pythian Odes*. New York
- Greengard C. 1980. *The Structure of Pindar's Epinician Odes*. Amsterdam
- Hamilton R. 1974. *Epinikion: General Form in the Odes of Pindar*. Hauge
- Harris H.A. 1964. *Greek Athletes and Athletics*. London
- Hermann G. 1844. *Pindari Nemeorum Carmen Sextum*.
Leipzig

- Jurenka H. 1895. "Pindars sechstes nemeisches Siegeslied", *Philologus* 58: 348-361
- Kurke L. 1991. *The Traffic in Praise. Pindar and the Poetics of Social Economy*. Ithaca
- Lefkowitz M.R. 1991. *First Person Fictions. Pindar's Poetic "I"*. Oxford
- Liddell H. - Scott, R. 1907. *Μέγα Λεξικόν της Ελληνικής Γλώσσης*. Αθήνα
- Maehler Herwig. 1975. *Pindari carmina cum fragmentis*. Leipzig
- Nash L.L. 1990. *The Aggelia in Pindar*. New York
- Neer R.T. 2001. "Framing the Gift: The Politics of the Siphnian Treasury at Delphi", *CA* 20: 273-336
- Poliakoff M.B. 1987. *Combat Sports in the Ancient World*. New Haven
- Race W. 1997. *Pindar*. Cambridge
- Rose P. W. 1992. *Sons of the gods, children of earth: ideology and literary form in ancient Greece*. Ithaca, NY

- Shorey P. 1909. "Physis, Melete, Episteme", *Transactions of the American Philological Association* 40: 185-201
- Steiner, D. 1986. *The Crown of song: Metaphor in Pindar*. Oxford
- Wade-Gery H.T. 1958. *Essays in Greek History*. Oxford
- Wilamowitz-Moellendorf U. 1922. *Pindaros*. Berlin
- Woloch M. 1963. "Athenian Trainers in the Aeginetan Odes of Pindar and Bacchylides", *CW* 56: 102-104